Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 3 август, 1974 шу. • № 93 (5384). • Мах 2 кап.

ХАЛКЪА ОБРАЗОВАНИ КЕРДАЧА ЭТАПЕ

БАРХIАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ВОРХIЛАГIА СЕССИ

Вай хана общественни прогресса темпаш, мохк коммунизмагахьа дIахьалхашка балара темпаш тIа-тIа дукхагIа тийша я культура, Iилма, образовани дегIаярах. Коммунистически парте, Советски пачхьалкхено, ленински васкеташца хьалхе а лелаеш, хадданза геттара боккха теркам тIаухийт халкъа образоване система эргаяьккха тоаяра. Тахан советски халкъах майрра ала йиш я дуьней тIа эггара образованни долча халкъех цаI да аьнна.

«Вай общество дегIаахара хIинзарча этапо къаьстта актуальни ду болхлой образовательниц профессиональнии боарам лаккбара, Iилма-технически интеллигенци кийчъяра еррига система эргаяьккха тоаяра декхараш, — аьлар новкъоста Л. И. Брежнева халкъий ДоттагIалла орден Украински ССР-а дIалуча къамаьл деш. — ГIулакх дуккхьала иштта оттадир парте XXIV съездо массане а хиланза яргйоацача итт шерарча образованега довлилгеи лакхерча а профессионально - технически а дешара заведеней болх цIенхаштта тоабелгеи юкъе а хьош, дIахо а образоване еррига система эргаяьккха тоаяра декхар».

Советски Россе массане а юкъера образовани хилийтарга довлар чакхдаккхар - бархIазлагIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета ворхIлагIча сессе дувцача керттерча дешаех ихьа дош да. Из болх бе йолаеннай 1 августа Москве, Йоккхача Кремлевски двореце. Укхаза баьхкаб Российски Федераце еррнгача автономни республикашкара, краяшкара, областашкара депутаташ.

Депутаташеи хьаьшашеи беваме тIанйшар новкъостий **Ю. В. Андропов, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев.**

Сесси хьайийлар РСФСР Лакхехьарча Совета председатела депутата **В. А. Котельникова:**

Сессешта юкъерча хана кхелха республика Лакхехьарча Совета депутат И. К. Потапов дагавеха хьалгIайттар гулбеннараш.

Керда хержача депутатий А. А. Белова, В. А. Матросова полномочеш могаярах мандатни комиссе яьча докладах бола соцам тIаэц.

Сессе ден повестка чIоагIъю:

1. РСФСР-е массане а юкъара образовани хилийтарга довлар чакхдаккхарах долча гIулакхах.
2. Халкъа образованех долча РСФСР Закона проектах.
3. Пачхаьалкхен нотариатах долча РСФСР Закона проектах.
4. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдарах.

РСФСР-е массане а юкъара образовани хилийтарга довлилга чакхдаккхарах долча гIулакхех доклад йир РСФСР Министрий Совета Председатела заместитела депутата **В. И. Кочемасова.**

РСФСР Лакхехьарча Совета ворхIлагIа сесси болх беш я, аьлар цо, коммунизм хьалъеш карагIдаьннараша, Москван Бауманска хоржамий округа харжархоша вIашагIкхийттача КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева ше даьча дикача къамаьла тIа къаьгга йийцача дIахо а советски общество дегIаахара дог гIоздоахача перспективаша вай халкъа политически сакхетам а къахьегама хьинар а лакхдаьча хьале.

Цхьа барт а болаш коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташ СССР Лакхехьарча Совете ийссазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета хьалхарча сессе дерригача дуненга къаьгга дIагойтар Коммунистически партеи советски халкъеи йохаргйоаца цхьоагIо, советски демократе котало, КПСС Центральни Комитето, цун Политбюрос, Леонид Ильич Брежнева ше тIагIерттаи хаддазеи чакхйоаха вай парте чуреи арахьареи политика советски наха чIоагIо могаеш хилар.

Советски халкъо дог гIоздаьнна къахьег коммунизм хьалъяра еррнгача участкашка, сийленца кхоачашду КПСС XXIV съезда исторически декхараш. Российски Федераце, белгалдаьккхар докладчика, лоархIаме дакъа лоац Советски Союза халкъа боахама карагIдувлараштa юкъе. Республика промышленноста болхлоша 27 июне кхоачашйир продукцена реализаци яра юкъарча боарамен изделей керттера тайпаш арахецарен ах шера план. Юрта боахама къахьегамхоша толамца кхоачашйир пачхаьалкхенга хьайбай керттера продукташ йохкара халкъбоахама план, ялата культураш шерра чуэца йолайир. Кхоачашъяьй производственни, жилищно-коммунальнии культурнии гIишлош хьалъяра геттара йоккха программа.

Шеко йоацаш да советски культурен халкъа образовани дегIайоагIача даьха доккхий толамаш. ДIадахача дешара шера Российски Федераце юкъарча образоване школашка дешаш хилар 24255 эзар саг, профессионально - технически училищашка 1388 эзар, юкъерча специальни дешара заведенешка 2655 эзар, университеташкеи институташкеи 2700 эзар саг. Царел совгIа хIама ца эшаш 15 миллион саго керда профессеш Iомаю, курсашкеи юкъарчал доаццаш производствен шоай квалификаци лакхъю. Цу тайппара, Российски Федераце хIара кхоалагIвола саг дешаш ва.

Цунца гуш я вай общество дегIаахара закономерность. Новкъоста Л. И. Брежнева маалара: «хIанз общественни прогресса темпаш, вай коммунизмага дIахьалхашка довлара темпаш тIа-тIа белгалагIа тийша я общества интеллектуальни потенциалах, культура, Iилма, образовани дегIаахарах».

Докладчика белгалдаьккхар, просвещене даькъе ийслагIча пятилетка керттера декхар лоархIаш КПСС XXIV съездо къоастадир кагирхой массане юкъарча юкъерча дешарга бовлар чакхдаккха. Из дувзаденна да мохк социально - экономически дегIаахаро дIадехарашца, вай хана хулаш латтача геттара йоккхача Iилма-технически революцеца.

Массане а юкъера дешар хилийтарга довлар чакхдаккхара вай мехка хьахиннад деррига мел эша хьалаш. Юкъара, профессионально - технически, юкъера специальни, лакхера образовани дIахо а дегIайоалаяра, дешара заведеней материальни база чIоагIъяра хьакъехьа КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои тIанйцача соцамех беркат даьлар просвещене советски система болх тоабара, школайи массе а тайпарча дешара заведенейи болх тоабара.

СССР Лакхехьарча Совето чIоагIъяьй «ССР Союзеи союзни республикайи халкъа образованех долча законодательства Лардаш», цар тIа законогIа чIоагIъяьй дегIаенача социалистически обществе халкъа образовани хьаяра керттера принципаш, вIашагIтехай хьатIакхувча тIехьенна коммунистически кхетам балара ленински идеяш кхоачашъеш мехко Iоаяь йIаьхий опыт.

КПСС XXIV съезда решенеш, парте Центральни Комитетеи Советски правительстваи цул тIехьагIа тIанйца соцамаш кхоачашдеш, аьлар оратора, РСФСР Министрий Совето, моттигерча Советаша, халкъа, юкъерча специальнии - профессионально - техническии образоване органаша боккха организаторски болх баьб дерригъюкъарча юкъерча образованега довлар кхоачашдеш.

Пятилетка кхаь шера Российски Федераце цхьадола толамаш даьхад дIахо а просвещене система дегIайоалаеш, ерригъюкъарча юкъерча образованега довлача. БархI класс яьккхачул тIехьагIа юкъера образовани дIахо чакхйоаккхаш бола кагирхой дукхагIа хул. 1973 шера тайп-тайпарча юкъерча дешара заведенешка хьанийцаб дийнахьарча, сайрийнарча, заочни юкъарча образоване школашка бархI класс яьккха арабаьнначарех 87 процент бараш, уж хул 1970 шера хиннарел 13 процент дукхагIа. Ерригъюкъара юкъера образовани чакхъяккхара керттера лоархIам болаш йолча юкъарча образоване школай ийслагIча классашка деша вахар 1834 эзар саг; юкъерча профессионально - технически училищешка 177 эзар саг; юкъерча специальни дешара заведенешка 297 эзар саг.

Балха итогаша тешал ду 1974—1975 шерашка Российски Федераце кагирхой бизза ерригъюкъарча юкъерча образованега бахара реальни хьалаш хилара. Цо моттигерча Советашкара, халкъа образоване еррнгача звеной кулгалхошкара, педагогически коллективашкара дIадехаргда боккха а цхьан хIамана тIаберзабаь а болх белга, цхьайолча школашка, профессионально - технически училищешка, техникумашка хIанз а долаш дола цIенхаштта кхоачамбоацараш дIадоахилга.

ДIахо докладчико йийшар юртарча образоване проблема. Цо белгалдаьккхар из толаме чаккхъяккхара Российски Федераце кагирхой ерригъюкъара юкъера образовани кхоачашъярах тийша хилар. Юртарча моттиге укх тIеххьарча шерашка юкъера образовани луш йола дешара заведенеш дукхагIа хинна яле а цига дешабагIараш дукхагIа хиннабале а, вай баьча балхах кхоачамбаь Iе йиш яц.

«Юртарча юкъарча образоване школа балха хьалаш дIахо а тоадара де дезарех» болча КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцам тIара хьадоагIа декхараш кхоачашдара хIара денна, тIагIертта болх бе беза Российски Федераце министерствашеи ведомствашеи, моттигерча Советий исполкомаша. Из доагIа юртарча школашта рационализаци яр, юртара кагирхой дикка дукхагIа дийнахьарча, сайрийнарча, заочни юкъерча образоване 9 классашка дIанйбар, юрта беча балха дешархой кийчбар санна долча лоархIамеча дешашта.

Эггара чIоагIагIа теркам тIабахийта боагIа 2 миллиони 150 эзари саг деша вагIача болх беча кагирхой сайрийнарча, сменни, заочни школашта.

Йоккха квалификаци йола болхлой кадраш кийчъяра юкъе тIехь-тIехьагIа доккхагIа дакъа лоац юкъерча профессионально - технически училищеша. Эггара хьалха уж декхарийла я шерра профессиональни кругозори говзали йола, хIинзарча производства политехнически лардаш кIоаргга йоаза, эггара кердагIа йола машинаши технологически процессаши сихха караерзае ховш йола кердача тайпара вола производственник кийчве.

ИйслагIа пятилетка йолаелча денз Российски Федераце хьайийлар 956 юкъера профессионально - технически училище. Нагахьа санна 1971 шу дIадоалалуш профессионально-технически образоване системе специальность Iомаешше а 92 эзар саго юкъара юкъера образовани чакхъяьккхаяле, 1974 шера 1 сентябре юкъерча профессионально - технически училищешка дешаш хургва 500 эзар саг.

ДегIаенача социализма хьалашка, белгалдаьккхар депутата, берригача кагирхоша юкъера образовани чакхъяккхар коммунистически общество хьелъеча къонача сага личность хIахилара йола керттера средство я. Йизза йола образовани хила йиш яц Iилма знаненца цхьана идейни чIоагIало луш, къахьегама общественни лоархIам кIоаргга бовзийташ мара.

Вай хана дешар хьехаракхетам балара процесса образецаш хьахьоккхача дешара массехк заведене балхах, дийцар докладчико.

Республика школашка къахьегама кхетами профессиональни ориентации ялара лоархIаме средство я, белгалдаьккхад доклада тIа, лакхерча классашка деша багIараш промышленнии юртбоахамеи производстве, хIаьта иштта гIулакх деча сфере болх бергболаш практически Iомабар. Школашка геттара доккха новкъостал ду советскии боахамеи органаша, предприятеша, колхозашеи совхозашеи, общественни организацеша.

Юртарча юкъерча школе чIоагIденна дIаэттад дешархой трактораш тIа, комбайнаш тIа, кхыча юртбоахама машинаш тIа болх бе Iомабелга. ХIанз чакхдаьннача дешара шера иштта Iомавир 400 эзар совгIа дешархо.

Тахан хоам бир докладчико, Ставропольски крае болх бе йолалу дешархой производственни бригадий Ерригроссийски слети къонача механизаторий Ерригроссийски конкурси, царна юкъе дакъалоацараш ба 18700 дешархой производственни бригадашкареи звеношкареи юртарча школай 8—10 классашка деша вагIача цаIи ахи миллион совгIа болча дешархошкареи баьхка дикалаш.

XXIV съезда Директиваш тIа, белгалдаьккхар оратора, лерхI школьни боаца болх тоабе, школьни йоаца учрежденеш дукхагIа хилийта, цар материальни база чIоагIъе.

Российски Федерацега я берашца беш бола тайп-тайпара болх тоабара эша йоккхий торонаш. Просвещене системе я 4 эзар совгIа пионерий а дешархой а двореци цIаи, къонача техникийи къонача натуралистийи станци, берий экскурсионно - туристски станци, кхелетача кагирхой - спортивни школа, берий парки стадиони.

Бакъда хIанз а деррига даьдац бераштa, кхелетараштa, кагийча наха школе боаца кхетам дукхагIа балараи эргабаьккха тоабараи. Вай дикагIа пайда эца беза клубех, культура цIеноехи двореце хи, театрех, паркех, стадионех.

Деша багIа кагирхой доккхий дика нравственни гIулакхаш доахкаш хилийтара кхы а чIоагIагIа цхьан хIаманна тIаерзаяьи эффективни вIашагIтоха еза школай, профессионально - технически училищей, техникумий педагогически коллективаш, городеи юртеи къахьегамхоша, вай общества массе тайпарча дикагIа болча наха цу халкъа юкъарча гIулакха юкъе дакъа а лоацаргдолаш. Нравственни кхетамбалара чоалханерчеи дукккхача тайпарчеи проблемас дIадех дезаде юкъара педагогически культура лакхъелга, берий вахар бахьан бола даьи наьнеи бехктокхам лакхбелга.

Доклада тIа лоархIаме моттиг дIалоац хьехархой балхоцар сий доленн бехктокхамеи болх бара мехка хьахилийтача дикача хьалаша. Пятилетка дIадахача шерашка школай, профессионально - технически училищей, техникумий педагогически кулгалдечеи кадрашта тIакхийттав педагогически институташкеи университеташкеи дийнна ваьнна ши бIаь эзар саг.

Вай мехка хаддаза чIоагIлу просвещене материальни база. 1971 — 1973 шерашка республике юкъарча образоване школаш хьалъяра план тIехкхоачашъяьй, 2 миллиони 143 эзари дешархочоа моттиг йола школьни здането хьалъяьй, царех 1 миллион совгIа дешархочоа моттиг яраш юрта а еш. Кхоачашъяьй школашкара интернаташи хьехархошта чубаха цIеноши хьалдареи планаш а. Цу хана чухь кхоачашъянзар профессионально - технически училищеши юкъера специальни дешара заведенеши хьалъяра планаш.

Школаш, профессионально-технически училищеш, техникумаш хьалъяра йоккха программа кхоачашъе езаш я 1974-и 1975-и шерашка.

Депутата белгалдаьккхар, кагирхой ерригъюкъарча юкъерча образованега боахилга чакхдаккхара гIулакхашкеи «РСФСР халкъа образованех долча закона» проектагеи РСФСР Лакхехьарча Совета укх сессе хьажаро КПСС XXIV съезда решенеши КПСС ЦК а СССР Министрий Совета а соцамаши кхоачашдара, вIаштIехьдаккхара бола Российски Федераце Советий, министерствай, ведомствай лоархIам лакхабара гIо дергда, аьнна.

Халкъа образоване советски системас, йоах доклада тIа, коммунизм хьалъяра еррнгача этапашка кхоачашдаьд Коммунистически партеи Советски пачхаьалкхенои шийна хьалхашка оттадаь декхараш. «Ер пятилетка чакхйоалаш ерригъюкъарча юкъерча образованега довлилга йистедаккхаро общественни вахара еррнгача сферашка кердадараш карагIдялара эша массовни база шеръю», — аьнна белгалдаьккхад КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

Деррига балхаш — цхьан комплексагIа

Шерра даьржад Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе гурахьа йийна культураш чуэцара балхаш. ШоллагIча бригада кхашкара мукхи кIаи чу а дена хIанз Б. Мухаева кулгалдеча цхьоалагIча бригаде кIа чуэцаш ба комбайнераш.

— ШоллагIча бригаде комбайнераш болх беш баьхвача хана уж тха бригаде хьакхачалехь цхьаккха новкъа хIама хургдоацаш кийчо йир оаха. Иштта, доакъара йийна хинна еррига люцерна хьекха аргIашка дIаоттайир, — йоах Б. Мухаева.

БархI комбайн я бригаде кIа чуэцаш. Сихеи дикеи бу комбайнераша болх. Шийй балха норма кхоачаш ца еш цхьа саг вац комбайнераштa юкъе. ХIаьта къаьстта дика болх бу Джапаев Iумара, Мадаев Мохьмада, Рамзанов Iадрахьмана, Харачоев Iадрахьмана.

ХIара комбайнеро дийнахьа юкъера лаьрхIача 12—13 гектара тIара кIа чудахь, нормагIа итт гектар йолча.

— Из боккха хьоккхам а бац, — йоах Б. Мухаева. — Бакъда тхо сихле безам болаш а дац: Комбайнераша сихагIа болх ме бу дукхагIа ялат доаду. ХIаьта оаха керттера теркам кIа цIена, кхай тIа ца дуташ чуэцара тIабахийтаб.

КIа чу а ийца мукъадаьннача кхай тIа наггахьа мара ковабагIац ардаиза биса кIи ка. ХIаьта тамаш а яц. ХIама кхаллар мара кхы юкъ йоацаш даим кхай тIа хул Б. Мухаеви бригада агроном А. Цадеви комбайнераша болх миппа бу хьожаш.

Кхай тIара комбайнаш дIайоаллаше а цар моттиг ча гулдеча механизатораша дIалоац. Шин трактораца бу болх чах кхаш мукъадоахаш. Хьинаре къахьег трактористаша Лудалов Абубакареи Убайраев Хакеи. Дийнахьа нормагIа 40 гектар кха чах мукъадаккха дезача юкъера лаьрхIача 70—75 гектар мукъадоаккх цар.

Цар кхай йисте хьаэзача чах сиха аргIаш ду стогометатела тIа болх беча Цехаев Бориса, болхлоша Исаев Мохьмадеи Исраилов Сулиманеи.

Боккха теркам тIабохийт бригаде тIадоагIача шера чуэнаргболча хьувкъама лаьтта кийчдара.

— Ховш да, — йоах Б. Мухаева. — Культура дIаера, къаьстта гурахьа юврашта, лаьтта хьалхагIа ме кийчду из хьаьнагIеи хIаьта цу тIара боала хьувкъам дукхагIеи хулилга.

Пхи трактор я чах мукъадаьнна лаьтта оахаш. Дийнахьеи буси, шин сменагIа бу болх трактористаша. ХIаране юкъера лаьрхIача 4 гектар лаьтта оах сменагIа, план 3,5 гектар йолча. ХIаьта хIара дийнахьеи буси юкъера лаьрхIача 40 гектар лаьтта оах трактористаша.

Лаьтта оахаш боахкача механизатораштa юкъе яьржача яхье хьалха ба Бутаев Ривван, Губашев Сембн, Кирникаев Хьамзат. Лаьтта боарамагIа кIоаргеи дикеи ахара къаьстта йоахко ю трактористаша. Чах мукъадаьнна 350 гектар лаьтта аьхаи цар хIанзле.

Дика вIаштIехьдаьхад механизаторий балха хьалаш. Делкъийга бIайха кхача лу царна. Бригада столови хIанз комбайнераш болх беш боахкача гаьна яц. ЧIоагIа раьза ба механизатораш повара Какаева Шаймас кийчбеча кхачана.

Социалистически яхье хьалхле яьккхача комбайнера, шофера карара кара тела цIе вымпел лу. Цар сийна бригада стаге ЦIе байракх айю, цул совгIа ахчан премеш а тел.

ХIанз силоса хьажкIаш чуэца кийчлуш ба бригада механизатораш. Ялат чуийна доаллаше а из болх дIаболабергба.

Х. МАГОМЕТОВ.

СУРТА ТIА: Ленина цIерагIча колхоза цхьоалагIча бригада повар Какаева Шайми механизатор Малаев Мохьмади.

С. ХАНИЕВА сурт.

«1974 шера лаьттанцарен хьайбашкареи продукташ дукхагIа яхарам кийчъяран юрта боахама болхлоша лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьа» КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ Центральни Комитето баь соцам дег тIара къоабал а беш, шоашта укх шера хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь а йоаржаяь дика хьоккхамаш гойташ дIадоладаьд ийслагIча пятилетка диълагIа, къоастамбеш дола шу Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза Дарсигов Мусас кулгалдеча комплексни бригада. План 450 грамм йолча хIара дийнахьи буси цхьан хьайбана юкъера лаьрхIача 600 грамм дулх тIеккхетийта социалистически декхар тIайицадар бригада болхлоша. ХIаьта шоай декхаращца уж дика лоархIа а бу.

Толамца кхоачашйир бригада болхлоша шоаш леладеча хьайбашта дулх тIаккхетийтара ах шера план. ХIанз шера план ханал хьалха кхоачашъяра къовсаме баьнна къахьег.

Къаьстта дика болх бу цу бригадерча воккхагIволча бежа Iус Албаков Iумара. Шийй балха декхараш дика кхоачашдеш къахьегаш дийнахьеи буси хIара хьайбана 650 грамм дулх тIаккхетийт йоккха балха опыт йолча бежа Iус.

Сурта тIа: воккхагIвола бежа Iу Албаков Iумар ше леладеча хьайбашка хьожаш ва.

С. ХАДЖИЕВА тексти сурти.

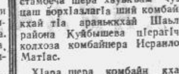
СИЛОС ШОРТТА ХУРГЪЯ

ЯлхлагIа ди да Грозненски района № 1 йолча шурий совхозе силос йолла болабенна. ПланагIа 10 эзар тонн йолча, хIанзле а 3080 тонн силос еллай цига.

— Дийнахьеи буйсаннеи 500 тонн силоса йолл оаха, — йоах № 1 йолча отделене управляюще Хациев Хьусейна. — Моша доакъар кийчдеча дика къахьегаш ба силоса хьажкIаш хьокхаш бола комбайнераш н.н. Богословскийи Лапини. Царех хIаране цхьан дийнахьа хьокх 115—120 тонн силоса, норма 100 тонн йолча. Силоса хьекха хьажкIаш кIоагашка хьаозача камаьхала йоалаш болх беш ба «Сельхозтехника» Грозненски МРО шофераш н.н. Хатагеви Исаеви. ЗаданегIа 25 тонн йолча, дийнахьа 31—33 тонн моша хьажкIаш кIоагашка хьаяхь хIара шофера.

Х. ЖАПАРОВ.

ЛАЬТТАНЦАРА БОЛХ БЕЗАБЕННАР

Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера хьувкъам чуэцаш ворхIазлагIа ший комбайн кхай тIа араяьккхай Шаьла района Куйбышева цIерагIча колхоза комбайнера Исраилов МатIас.

ХIара шера комбайн кхай тIа массаза йоаккх опыт йIаьхегIа хул, хьалха па дайзарашта духтIавоал. ХIаьта а хIара гуйра бехктокхамера экзамен лоархI комбайнера. Цудухьа доккхий толамаш даха карагIдоал.

Ялати лаьттанцара йоала кхыйола продукташи дукхагIа яхара тIехьа яьржача Еррнгсоюзни социалистически яхье дакъа лоацаш пятилетка хоадамбеча шера дика гIулакхаш карагIдийлар цунна. Ший комбайнаца ца дойташ 200 гектар хьоккхаш 6370 центнер ялат аьрдар колхоза хьалха латтача комбайнера.

КПСС Центральни Комитета партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш Исраилова дош деннад пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера 7 эзар центнер ялат арда.

Ший новкъостащца социалистически яхье а ваьнна низ а хьинар а ца кходеш къахьег цо хIара дийнахьа. Сабелгало яьлча денз сарралца болх беш хул цун комбайн. Из балха дийнахьа сеца ха ягIац. Цо хьахьокх комбайнера ший машина дика доал делга. Болх сецача цIа ца водаш мелъеина узел чIоагIъеш, даьтта хьокхаш, хIама ца эшарах боккъонца ше тийшача мара хьавалац из комбайна юхера.

Овсарле лакха йолаш болх бу комбайна. Дийнахьа нормагIа 200 центнер арда езача 300 —340 центнер ялат оард цо. Цунца цхьана опыт йолча комбайнера боккха теркам тIабохийт фийгаш оатаргдоацаш машина узлашка болх байтара, фийгаш Iолегаш доа ца дайтара. Цун комбайн чакхъяьннача кхай тIа цхьа фийг, цхьа ка бисац.

Даьгареи наьнагареи хьанийна лаьттанцара безам лорабу Идриса дезало. Из а Зайнап а БIачий - Юртарча наха сий деш, лоархIаш ба. ВоккхагIвола воI ШаIрани а МатIа санна механизатор волаш колхоза къахьегаш ва. ШаIа № 1 йолча шурий ферме скотник ва, хIаьта Дадала колхоза машина лелаю. Царех хIаране тешаме кхоачашду шоашта тIадехка юкъарча боахамера гIулакхаш.

Колхозхоша сий деш цIи йоаккх МатIий. Механизатора бIу къожабац цхьаккха а балхах. Вурийтта шу хьалха духьашка трактора ко лаьца эггара хьалхара боал тессар цо. Цу хана денз ший болх техникаца бийзар МатIас.

Хьа вахаре даим дагадаллатта ха малагIа я аьлча МатIас йоах:

— 1959 шу. Цу шера Советски Эскара мугIарашка гIулакх деш волаш Коммунистически парте дIанйцар со.

Цул тIехьагIа шийна даиане дахача юрта цIавенав Исраилов. Лаьттанцарча балхаца безам болаш хьалхийна вIамига саг шоай колхозе болх бе сецар.

Из ха дагалувцаш Исраилов МатIас йоах:

— Комбайнаца чIоагIа безам бар са. Из трактораш чоалханегIа хетар сона. Цудухьа дарий а хац цун цхьайлеташта духтIавала, дизана канашта юкъе а яьккха лалла уйла яр. Из караерзаеш сона новкъостал дир Ахмадов Мухьадде. Йоккха опыт йолаш волча цо сиха Iомайир сона чоалхане машина.

Цул тIехьагIа массехк шера ялат чуийцад Исраилова. ХIара шера лакхлу комбайнера говзал. Шийх бIу ме бол доккхагIа декхараш тIаэц. Укх шера ше де лаьрхIачох дика лоархIаву Исраилов. Дийнахьа нийс гектар хьакха езача 12—13 гектар ялат хьокх цо ший агрегатаца. ХIанзле бункер чура 3000 центнер совгIа ялат дIаденнад цо.

Болх дика вIаштIехьбаккха ховш, хIамах сакхувш волча МатIах воккхагIвола комбайнер ваьв.

Ший даьгара хьадоагIаш махиллара, ший воIа механизатора професси Iомае лерхI цо. Укх шера даьца цхьана болх беш ва иттлагIча классе ваьнна Саламу. Дика кхет из комбайнах.

...Малх чубиза дикка ха я. БIачий - Юрта гаьна йоацача босешкара кIа хьоккхаш я вIаший тIехь - тIехьа айтта комбайнаш. Царех цхьанне тIа мехо ловзаеш ягIа ЦIе вымпел. Из я Исраилова комбайн. Юххера юха совц комбайнаш. Гаьна воаццаш латта колхоза парткома секретарь Айдамиров Муса бIаргавайя цунна тIаболх комбайнераш. ДIадахача дийнахьарча балха итогех дувц цо. Юха а хьалха ва коммунист М. Исраилов. Цу дийнахьа 33,6 центнер ялат аьрдад цун агрегата. Ше денна дош кхоачашдергхиларах дог тийша ва комбайнер.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

КАГИРХОШЦА БЕЧА БАЛХА — ХАДДАНЗА ЙОАКХО

Комсомольцаштеи кагирхоштеи юкъе беш болча коммунистически кхетам балара балха дукхагІа йоакхо е яьннай Наьсарен районни а юкъьанцара а партийни организацеш КПСС обкома Х пленум хинбачул тІехьагІа. Из болх чакхбоакхх цар комсомольски организацешка болча коммунисташка гІолла а комсомольски балха шоаш хьалхле лелаеш а. ХІаьта цхьайола комсомольски организацеш коммунисташа кулгалдеш а я. Масала, царех я «Электроинструмент» завода (М. Даскиев), совхоз-техникума (Л. Юнусов) комсомольски организацеш, кхыяраш. Районе йолча 73 комсомольски организацех 11 коммунисташ керте латташ я.

7 коммунист цеховой комсомольски организацей секретараш ба. Верригa а районни комсомольски организаце болх беш 40 коммунист ва.

Парте райкомо комсомольски болхлошта хьехам а кхетам а балара, семинараш, совещанеш ю. Парте райкома бюро заседанешка, коммунистий собранешка комсомола комитетий балха отчеташка а информацешка а ладувгІ. Цу гІулакхо комсомола комитеташта, комсомольски организацешта новкъостал ду шоай болх бовзара, балха керда формаши методаши лахара.

КПСС РК бюрос ладийгІад «Октябра 40 шу» яхача совхоза парткомо кагирхошца беча балха, № 1 йолча юкъерча школа партийни организаце комсомольскии пионерски организацей балха хьалхле лелаяра, района эскаре гІулакх де баха ха гаргагІертача а ха кхаьчача а кагирхошта тІема-патриотически кхетам балара дешашка, «Назрановский» совхоза парткомои «Электроинструмент» завода партийни организацеи комсомольски организацешта кулгалдара хьакъехьарча отчеташка.

«Электроинструмент» заводе болх берех 30 процент нах 30 шерага кхаччалца мара ха йоаца къона болхлой ба. Завода партийни организаце хан-ханкахьа дувц комсомола комитета балхаца дувзаденна дола дешаш. ХІаьта комсомола комитета юкъе болх беш кхоъ коммунист ва. Дуккха кагий нахи мехкарийи производства бехктокхамерча участкашта керте латт. 32 комсомолеци кагирхои бригадашта, участкашта, цехашта кулгал деш ва.

Цар шоай коллективай болх тІаберзабу тІаийша социалистически декхараш толамца кхоачашдара, мехка хулаш йоллагІа а лоархІаме событи къахьегама толамашца белгалъяккхара. Иштта хилар СССР Лакхехьара Совет харжара а комсомола XVII съезда а сийна социалистически яхь лаьцача хана а. Цу яхье доккхий толамаш дахарах БЛКСМ XVII съездо телеграмма яйтар Экажева Лиза керте латтача комсомольско - кагирхой бригадага, кхы дуккхача къонача производственникашка.

Дика толамаш даьхар хоржамашта хьалхарча социалистически яхье райпромкомбината, АТП, райпо коллективаша. Хоржамаш хила кхо ди хьалха кхоачашйир «Октябра 40 шу» яхача совхозо шура йоккхара ах шера план.

500 гаргга волча эІамсагон йоІои ханал хьалха кхоачашйир II-квартала задани, хІаьта йиълагІча квартала чотах болх беш ва 70 совгІа къона производственник.

«Пятилеткана — хьинаре къахьегам, къоначар говзал, цар лехараш» яхача яхьа юкъе дакъа лоацаш 2000 совгІа эІамсаги йоІи я. Царех дуккхабараш гаьнна хьалхабаьннаб. Царех я «Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка СССР Лакхехьарча Совета депутат Дaурбекова Зина, комсомольско-кагирхой звено звеньевой Мислауров Увайс, трикотажни фабрика вязальщица Оздоева Іайшет, кхыбараш.

Общественни организацешта ше деш дола кулгал эргадаьккха тоадеш, парте райком гІерт хьатІакхувш йолча тІехьенна кхетам балара цар лоархІам лакхбе, из коммунизма идеяшта тешаме хургйолаш.

Иштта кхетам балара боккха лоархІам болаш да комсомольски политически дешар. Из дешар Іомадеш 10 кружок хиннай, партийни дешар дешаш 266 комсомолец хиннав, хІаьта экономически дешар Іомадеш 1,5 эзар совгІа саг хилар.

Кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балара балха цхьайола опыт Іоаяьй «Электроинструмент» заводе, совхоз - техникуме. Цига болх беш я интернациональни доттагІала клубаш, Іилма - атеистически темагІа йола Іилма-практически конференцеш ю, лекцеш еш.

Бакъда массанахьа а дац гІулакхаш дика. Комсомола балха ледара кулгал ду ДСУ (секретарь Горчханов), мельзавода (Шадыжев) райпо (Мерешков), «Экажевский» совхоза (Ясыновский), АТП (Ториев) партийни организацеша. Цудухьа цу комсомольски организацей болх во лед, наггахьа мара яц собранеш. «Экажевский» совхоза комсомольски организаце болх беха латт, цкъа мара собрани яьяц цига. Цун секретарь договорагІа болх бе вахар март бетта кхьье. Массехк бутт боакхх комсомольцаша взносаш хьа ца луш. Цхьан шераи ах шераи цхьа саг комсомоле хьайицавац.

Кхы дикагІа дац гІулакхаш мельзаводеи райпои комсомольски организацешка а.

Юрта боахаме болх беча кагирхошта юкъе йоаггІача тайпара вІаштІехьъяьккхаяц социалистически яхь. Дукха шераш да кхашкеи хьайбай боахамеи болх беча къонача белхлой говзала конкурсаш ца хула. ХІаьта районе хІанз а дуккха ба цханиахьа а болх беши дешаши боаца кагий нахи мехкарийи. Партийни комсомольскии организацеша, предприятей кулгалхоша производственни балха юкъеоза беза уж.

Юртий Советаша кІезига ухийт профессионально - технически училищешка деша кагирхой. Масала, Наьсар-Кертерчеи Пхьилекъонгий - Юртарчеи Советаша укх тІеххьарча шин шера цхьа саг училище деша вахийтавац.

Из деррига а дувзаденна да кагирхошта юкъе беш бола болх ледара хиларца. КагийчанахаХулигански гІулакхаш леладеш, общественни порядок телхаеш йола моттигаш кІезига яц.

Ледара бу кагирхошта Іилма - атеистически кхетам балара болх, ма боагІара къовсам ловттабац дІаяхача замах юхедисача воча гІулакхашта духьал. Дукха истий хувлаш, урдув доахаш, даьшеи ноаношей кагий нахи мехкарийи художествении самодеятельноста юкъе дакъа лаца ца ухийташ моттигаш я. Масала, «Сельхозтехника» райотделене шофера Султыгов Абос сесаги нйс бери доллаше маькх еча завода болхло Бекмурзиева Макка йоалайир, хІаьта Наьсар - Керторча юкъерча школа завхоза Х. М. Бештоева ялх бери сесаги йоллаше цхьаькха саг йоалаяьй.

Школьни комсомольскии пионерски организацешна боагІаш бола Іилма - атеистически болх бац дешархошта юкъе, пар материалистически уйлаш хьахнлара кІезига йоакхо ю.

А. САГОВ,
тха собкорр.

УЛИЦА ЦІЕЙ ДЕЗДИР

Укх денoшка Павла Мусорова цІерагІча майдан тІа дукха нах вІашагІкхийттабар. Укхаза дукхьашха деш дола улица цІей дезде баьхкабар уж. «Тхо дай наькъагІа долх» яхача девизагІа чакхдоаккхаш дола из КПСС Октябрьски райкомей райисполкомей инициативагІа деш дар.

Байрахашца, лозунгашца нийчъяьча майдане гаьнна дІахоаш ашараш декхар. Шоайла безаме, дегаш гІоздаьнна бар хьагулбенна нах а, тІабаьхка хьаьший а.

ЦІей хьаделлаш къамаьл дир Къилбаседа - Кавказски машиннаькъа райпрофсожа председатела М. Ф. Дьяченкос. Цо белгалдаьккхар Павла Мусорова майдан тІа харжархошца укх тайпара вІашагІкхетар эггара хьалха деш хилар. Цо йиш хулийтаргья бахача наха дагадоахкараши цар дІадехараши дикагІа довза а уж кхоачашде а, аьлар цо.

Цул тІехьагІа гулбеннарашта хьалхашка къамаьл даьча КПСС Октябрьски райкома секретара Н. Ф. Кривоносовас дийцар района къахьегамхоша КПСС XXIV съезда решенеш, йиСлагІча пятилетке диълагІча, къоастамбеча шера заданеш кхоачашъеча доахача толамех, культура а, быт а дегІайоалара чакхйоахача мероприятеех.

Райово деррига техникоэкономически хьокхамех тІехкхоачашъяьй укх харирча шера ях бетта план. Яхье яьнаца коллективашта хьалха латт «Октябрьнефта», НГДУ, машиннаькъа Грозненски отделене, Нохч - ГІалгІай химзавода, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода коллективаш.

ЧІоагІа теркам тІабахийта ладийгІар цига вІашагІкхийттача наха краеведчески музея йоккхагІйолча Іилман болхлочо нов. Чапановас даьча къамаьлага. Цо дийцар Павла Мусорова вахарах, цун турпалеча гІулакхех.

Района комсомолцашеи кагирхошеи боккхагІбарий сийлен революционни, тІемен къахьегамей традицеш хьалувцанни дІахо дегІанхувлаши хилaрах, укх шера заданеш кхоачашъеча цар хьинаре дакъалоацаш хиларах дийцар ВЛКСМ Октябрьски райкома секретара нов. Шияновас. Тахан къахьегама вахто этта производства тайп-тайпарча участкашка хьинаре болх беш ва кагирхоех коммунистически къахьегама ударник яха цІи лелаеш вола 900 саг. Царна юкъе а къаьстта чІоагІа белгалбаьннаб Ленински зачет дІалуча хьинаре дакъа лоацаш бола фрезеровщик Егоркин Валентин, слесарь Коняхин Анатолий, монтажникаш Минаева Нина, Бочкова Вера, дуккха кхыбараш.

ЦІей дезде баьхкачарна Н. Крупская цІерагІча культура ЦІен коллективо эстрадни концерт гойтар, хІаьта бераш «Утенок» яхача теникий спектаклага хьежар.

Майдане хиннараш хьажа йиш йолаш бар «Турпалаши царна карагІдийннараши» яхача книжни выставкага, болх беш дар медицински справка стол, кхыдараш.

КПСС Октябрьски районни комитети райисполкоми цу тайпарча цІейх бахача наха кхетам балара боккхача лоархІаме хІама лерхІаш я, цудухьа дІахо йодача хана из дика гІулакх шерагІа доаржадергда.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски райкома инструктор.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) комсомолка Гулухумор Ташпулатова, Бухаджал Усманова, Майрам Азимова, Эътибор Камилова, Сайдинса Эганова. Механизаторий курсаш чакхъяьхачул тІехьагІа боамби чуэцача машина механик - водитель яха бокъонаш ениай царна.

О. ПОРОХОВНИКОВЕИ
А. УСМАНОВЕИ сурт.

ХАЛКЪА ОБРАЗОВАНИ КЕРДАЧА ЭТАПЕ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Доклад чакхйоалаш В. И. Кочемосова Российски Федераце беррига къахьегамхой цІерагІа КПСС Центральни Комитета, КПСС ЦК Политбюрона, Леонид Ильич Брежнева шийна тошам белар хьатІакхувш йолча тІехьенна коммунистически идеалашта тешаме, дика образованни, вай сийдахь - йоккхача Даьхенна долча берката кхетамцеи творчески къахьега кийча хургйолаш хьалкхеяра шоаш низи хьинари кходерг ца хиларах.

Халкъа образованех долча РСФСР Закона проектах йола доклад йир РСФСР Лакхехьарча Совета халкъа образоване, Іилма, культура комиссе председатела заместитела депутата Г. А. Николаева.

Халкъа образованех долча Советски Федеративни Социалистически Республика Закона проектага хьож, аьлар цо, Коммунистически партеи цун ленински Центральни Комитетои кулгал а деш КПСС XXIV съездо оттаяь коммунизм хьалъяра геттара йоккхий планаш советски халкъо чІоагІа къахьегарцеи политически сакхетамцеи кхоачашъеча хана.

Советски Іаьдал эттача шерашка вай мехка чакхъяьннай шийна нийса адамий исторе чухь кхы йоаца культурни революци. 1917 шерага кхаччалца йолча хана Российски Федераце хІанзарча доазонашка бахача нахах 70 процент дешанза бар.

РСФСР хІанз беррига нах дийша бола республика я. Вай я 30 миллион гаргга саг дешавагІаш йола дукха юкъара дешара школаш, профессионально - технически училищеш, техникумаш, вузаш. Вай мехка юкъера образовани чакхъяккха йола торо Іалашъю берригача гражданашта.

«Исторена йовзанза йола геттара йоккха духовни ганз Іоаяьй вай», — аьлар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева комсомола XVII съезде ше къамаьл деш.

ДегІаеача социалистически общества хьаштешеи Іилмата технически революце дІадехарашкеи хьежжа дІахо а образоване ерригa система эргаяьккха тоаяра декхар оттадаьд КПСС XXIV съездо.

Юкъарча образоване, профессионально - технически, лакхерча дешара школа болх эргабаьккха тоабара хьакъехьара цхьайола лоархІаме решенеш тІаийцай КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои.

Сессе хьажа хьачуена халкъа образованех йола РСФСР Закона проект оттаяьй ССР Союзеи союзни республикайи халкъа образованех долча законодательства лардаша маяххара йиэза. Цо хьаьокх РСФСР социально - экономически культурни толамаш, республике халкъа образовании дІахо а дегІайоалаяра декхараша ма яххара я я.

Халкъа образованех долча РСФСР Закона проект оттаечен пунга хьожачеи юкъе хьинаре дакъа лаьцар РСФСР Лакхехьарча Совета депутаташа, проект юшача хана дукха предложенеши замечанеши яьхкар, царга чІоагІа теркам тІабоккийташ хьежар. Из бахьан долаш законопроект тІатохараш даь нийсьяьй.

Цо тешал ду советски законаш кийчдеча бокъонца йола демократизм хилара.

Закона проекта 14 раздел ма ярра йоашхаш оратора белгалдаьккхар йолаш йола, вахаре техка халкъа образоване система цар тІа чІоагІъеш хилар. Халкъа образоване пачхаьлкхеи доал деш йолча органий декхараш къоастадаьд. Статьях цаІ халкъа образованена кулгалдара даькъе къахьегамхой депутатий моттигерча Советий компетенцена хетаяь я.

ДІахо школе даха ха йоацача берий учреждеией болх бувцаш Г. А. Николаева белгалдаьккхар, Российски Федераце болх беш 6 миллион совгІача берашта кхетам луш 67 эзар гаргга школе деша даха ха йоацача берий учреждени хилар.

Закона проекта тІа лерхІ дошкольни учреждений сеть дІахо а дегІайоалаяра, берашта кхетам балараи цар унахцІено лорараи бола моттигерча Советий бехктокхам лакхбе, хІаьта иштта школе деша даха ха йоацача берашта кхетам луча предприятейи гІишлош еча, колхозий, совхозий, учреждений коллективашеи шеррача общественностои хьинаре дакъа лоацаргдолаш хІама де.

Укх тІеххьарча шерашка Российски Федераце юкъарча образоване школай балха боарам дикка лакхбеннаб. Дукха хІама даьд образоване чулоацами дешар хьехара методаши эргаяьха тоаяра.

Ерригъюкъара юкъера образовани чакхйоаккхача боккха лоархІам болаш я сайрийнареи (смении) заочнии школаш. Производстве болх беш боллаше а дІахо дешара къонача болхлоштеи колхозхоштеи эша деагІаш дола хьалаш хилийта лерхІаш законопроекта тІа предприятеш, учреждениеш, организацеш декхарийла ю юкъера образовани йоаца болх беш бола беррига кагирхой сайрийнарчеи (смении) заочнии школашта юкъеоза, дешархошта советски законодательства тІа оттаяь льготаш тела.

Коммунизм хьалъяра хІанзарча этапе профессионально-технически образоване система лоархІам биста варгвоацаш боккха ба. Из декхарийла я квалифицировании болхлой кийчбелга вІаштІехьдаккха, дегІаенача социалистически общества культурно - технически боарам лакхбе а структура эргаяьккха тоае а.

1971—1973 шерашка цу системагара Российски Федерацега кхаьчар 3 миллион совгІа болхло.

Халкъа образоване система законопроекто чІоагІду дешара заведене керда тайпа — ерригъюкъара юкъера образовани яхоачашъеча боккха лоархІам болаш йола юкъера профессионально - технически училищеш. Профессеш Іомаешше кагирхошта юкъара юкъера образовани луш йола профессионально - технически училищеш пятилетка кхаь шера кхоэза дукхагІа хилар, хІаьта цига дешабоагІараш диазза совгІа.

Юкъерча специальни дешара заведенейи лакхерча школаи законопроекта тІа оттадаь керттера декхараш белгалдоахаш докладчико аьлар советски специалист декхарийла ва марксистско - ленински теори ховш хила, кІоартга теоретически профессиональнии кийчвенна хила, дика моральнии гІулакхаш доахкаш хила. Закона проекта тІа къаьстта белгалбоакхх къона специалисташ кийчбеча общественно - политически дисциплинай бола лоархІам. Иштта белгалдоакхх хІанзарча производства, Іилма, техника, культура, дегІаахара перспективаша дІадехарашка хьежжа специалисташ кийчбелга эргадаьккха тоаданза даргдоацаш хилар.

Кагирхошта толамца кхетам балари дешар хьехари эггара хьалха тийша да хьехархоех, преподавателах, производственни дешар хьехара мастерах, воспитателах. Российски Федераце территоре тІа йолча дешара - кхетам балара учрежденешка болх беш 2,5 миллион совгІа болхлой беркате къахьегарах дерригача халкъо сий деши лоархІаши ба.

Закона проекта тІа къоастаю халкъа образоване болхлой профессиональни бокъонаши декхараши, льготаши, къаьстта дика гІулакхаш дараз царна еш йола поощрени.

Коммунизм хьалъергйолча хьатІакхувча тІехьенашта луш бола кхетам теркал а беш, саг йоаланрах - маьре ахарах а дезалах а долча законодательствага хьежжа къоастаю берашта кхетам балареи дешийтараи даьйи ноанойи, цар метта болча наьха бокъонаши декхараши. ЙоагІаш йолча статьяш тІа дошкольнии школьни йоаначен учрежденешка, дешара заведенешка, общественни учрежденешка кхетам балара балхаца цхьана дезале кхетам балара дола доазонаш оттаду.

Ше доклад яь чакхвоалаш. Г. А. Николаева хоам бир, халкъа образоване, Іилма, культура комиссе, законодательни предложенеи комиссе, кагирхой гІулакхий комиссе юкъеяь халкъа образованех дола Советски Федеративни Социалистически Республика сесси хьожаргйолаш хьачуяндее закон тІазаца вьина йола предложени.

Докладех йолча преникашка Іуйрийнарча заседание къамаьл дир КПСС Московски горкома секретара депутата А. И. Данилова, Ленинградски производственни объединение «Красный треугольник» яхача хьамча кога гІирс беча клейщицас депутата Н. Г. Гнедышевас, РСФСР Министрий Совета профессионально - технически образоване Пачхаьалкхеи комитета председатела депутата Ф. Л. Камаева, ВЦСПС секретара депутата Л. А. Цемлянникова, КПСС Алтайски крайкома секретара депутата В. В. Полякова.

Сайрийцарча заседане къамаьл дир РСФСР лакхерчеи юкъерчеи образоване министра депутата И. Ф. Образцова, Краснодарски края № 12 йолча Нефтегорски юкъерча школа директора дешара балха заместитела депутата Т. И. Белоцеда, РСФСР писателий Союза правлене секретара М. С. Каримова, ВЛКСМ ЦК секретара З. Г. Новожидовас, къахьегамхой депутатий Калинински областной Совета исполкома председатела депутата В. М. Бельченкос, Кировски областа Опарински юкъерча школа хьехархочо депутата З. Н. Шеклейнас, КПСС Пензенски обкома шоллагІча секретара депутата Г. В. Масникова, Къилбаседа - ХІирий АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела депутата Т. С. Хетагуровас, Мордовски АССР Министрий Совета председатела А. О. Пиксаева, КПСС Московски областа Истрински горкома хьалхарча секретара депутата Т. С. Козловас.

Пренешка къамаьлаш даьраша белгалдаьккхар, КПСС XXIV съезда халкъа образоване хьакъехьара решенеш кхоачашъеш хилар. Цунна тешал ду ерригюкъарча юкъерча образованега довлилга кхоачашдеш даьхача толамаша. Ораторашa йоалайир юкъара образованни профессиональнотехнически школеи дІахо а тоаяра, коммунизм хьалъерг йола хьинареи кхетамболеи нах кийчбара тІаерзаяь хьалда йола предложенеш. Депутаташа юкъейоалайир Россе дерригача халкъий хьашташа ма яххара йолча халкъа образованех дола РСФСР закон тІаэцарах йола предложенеш.

2 августе РСФСР Лакхехьарча Совета сессе ший болх дІахо бу.

(ТАСС).

СИЙЛЕ ХИЙЛА

Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза кхашка, комсий бешамашка, фермашка балхаш дераштa юкъе кІезига бац шоай хьаьналча къахьегамца белгалбаьннараш.

Гурахьа дІадийна ялат чуэца доладелча кенз из цІендаь чудена даллалца социалистически яхье хьалхле лелаеш чакхваьлар коммунист Къахьегама ЦІеча Байракха орден еина вола комбайнер Хадиев Янут. Юкъера лаьрхІача хІара дийнахьа цо оардар 60 тонн ялат, вешта аьлча, ши норма.

Совхозе массанена дика йовзаш я толашагІйолча доярка, Къахьегама ЦІеча Байракха ши орден лелаеча Мадаева Матусе цІи. Шийгара хьокхам а гойташ къахьег цо. ХІара шера тІеххоачашъю хьинар долча кхалсаго доахангара шура яккхара план. Совхоза коллективои юртахошеи лоархІаши сий деши я Матуси. 1973 шера моттигерча Советашка хоржамаш деча хана массава а раьза волаш хержар из Верхненаурски юрта Совета депутаталла.

Ка бола ялаташ чуэцача иштта дика къахьийгар Хадиев Янутаца социалистически яхь лелаяьча къаьнарча механизатораша коммунисташа Саиев Мусаси Дажигаев Мовлдеи. Кхай тІарча стане цу кхаь комбайнера сийна арахийцар «Молнеш», массехказа елар царна ахчан премеш.

1100 гектар совгІа дола ялат чуийцар хьакхари ардари цхьана а долаш. ВорхІ комбайн яр цу тайпара ялат чуэцаш, хІаьта цхьан комбайно болх бора хьокха а хьокхаш кІа касарах Іодуллаш. ПланагІа 17 центнер йолча, совхоза механизатораша чуденад 17,5 центнер гурахьа дийна ялат.

Балха плана тІа белгалдаь махиллара, ялат чуэцаше а чакхдаьккхар ча хьагулделга, минеральни удобренешца лаьтташ хьаьнделга, пул тІехьагІа зяба оахам делга.

Хьагулдаьча чах сихха аргІаш ду. ХІанзле а аргІаш даь вІашкатехад 550 тонн ча. Из болх беча оасаре къахьегаш ба аргІаш деш вола Сайханов Баудии стогометателаца ча хьалтела тракторист Абдулазиев Ахьмади.

Ча хьагулдеш хьинаре къахьийгар механизатораша Дажикаев Юнуса, Шатуев Сатарус, кхычар.

Оахам деча ше ца кховеш къахьегаш чакхваьлар тракторист коммунист Саиев Іийса. НормагІа 10 гектар йолча, хІара дийнахьа цо оахар 30 гектар лаьтта.

— ИйслагІча пятилетка диълагІча, къоастамбеча шера, — дувц совхоза директора Таймасханов Салас, — во къахьийгадац тха лаьтта леладераша. ПланагІа 10 центнер йолча хІара гектара тІара чуийцай 22 центнер горох, планал дукхагІа да чудена кІаи мукхи. Цу хьувкъамо тхога торо хулийтаргья пачхаьалкхенга ялат доахкара план толамца кхоачашъе.

М. ХУМАДОВ.

Яхи эзар гаргга автомобилаш яхай Горьковски областера мехка къулбехьен районацка кердача шера хьувкъам чуэца. ТІагІертта къахьег Горьковречникашеи машиннаькъахошеи хьожаяьча моттигашка машинаш дІакхачийта гІерташ. Дийнахь а бийсан а ду балхаш.

СУРТА ТІА: «Вежарий Игнатовг Іар» яха грузовой катамарани автомашинаш дІаэцаш я.

В. ВОЙТЕНКО сурт,
ТАСС фотохроника.

Сибарегlен керда магистралаш

СибарегІен Іалама ганзаш караерзаяра хьожадаьд 1971—75 шерашкарча СССР ерригача капитальни вложеней диълагІдола дакъа. Цу регионa къулбехьене хІанзле а хьаяьй массехк из бола территориальнo-производственни комплекс. Укхазара шерра дІадоладаьд къилбаседен лаьтташ карадерзаделга.

Къилбаседене кхоачашъе езача керттерча проблемаех цаІ я транспортни яр. СибарегІе караерзаечарна эша мухьаш дІадахьара бІаьстии аьхкии пайда ийцар, лоацача хин навигацехи вертолетехи. Гуйран денз бІаьсти яллалца уж кІалхарбаьхар ша тІарча наькъаша. Цу края ганзаш караерзаенга тахан чІоагІа дегІаденад, цу гІулакха эш тешшаме машиннаькъа транспорт.

Транссибирски магистралатара баьнна массехк никъ биллаб е буллаш латт Къилбаседене. Уж трассаш кхоачалучча ухкача пунктех транспортнии промышленнии узлаш хургья, широтни оагІорахьа цига гІолла чакхбаргба Къилбаседа - СибарегІен машинникъ.

СибарегІен транспортни сеть хьалъяра лоархІаме моттиг дІалоац Тюмень — Сургут — Нижневартовск яхача 900 километр бІаьха болча наькъо.

1965 шера Малхбузен СибарегІе баьккар Красноярски края къулбехьене Абакан—Тайшет яха машинникъ хІаьтта хьалбаь баьнна эзараш гІишлонхой. Тюмене царна дукхьала нийсьелар ушалаш, бІаьш эІамига а доккхий а хиш. Уж халонаш цаь эшайир, 1967 шера октябрь бетта ший исторе чухь эггара хьалха тепловоза гулок хезар Тюмене 220 километр гаьна уллача Тобольск яхача къаьнача города.

Керда машинникъ Іалашбаьб вай ханарча бувзамца, сигнализацеца, автоблокировкаца. Цхьан диспетчерски пунктера кулгалду лелача поездашта. Тюмене, Тобольске, кхыча станцешка хьалъяьй хоза вокзалаш.

Тахан магистраль Сургута — кердача энергетически района столицана дІатІакхаьчай. ГІишлонхошта духьал нийсденнад Обь яха хийн Югански Обь Іаьржа хий доагІача хана 50 километр шера кул уж.

Югански Обь яхача хи тІа тІий тилла даьннад. 1,5 километр гаргга дІаьха да из. ХІанз вай мехка доккхагІчарех дола шоллагІа тІий туллаш боахк гІишлонхой. 25 метр лакха йолча цун 19 опоро хьалкхоабаргба ши километр дола тІий.

Къилбаседен халача хьалашка болх беш боахкарий хадданза йоакхо ю вай пачхаьалкхено. Обь яхача хин берда йисте хьалъяьй бІарчча городок, цига да итташ цІеноиш, берий бешамаш, юкъера школа, клуб, больница, спортивни залаши площадкаши. ЦІеноиш Іапарца дІоахду, цІеношка дІайха хий, газ, ваннаш я. Поселке вах кхо эзар гаргга саг, юкъера лаьрхІача хІаране 25 шу да.

ГІишлой участка керттерча инженера Крапивин Юре йоах:

— Ер кхоалагІа тІий хьалду аз. Оаха бер чІоагІа лоархІаме болх ба. Инженер а кулгалхо а хилара тарра дукха хІама Іомадаьд аз укхаза. Хьинаре къахьег хІара болхлочо. Цхьаболчар оал дукха ахча даккха ух Къилбаседе. Сона хетаргахьа из керттердар дац. Керттердар да укхаза хьо эшаш хилар. Іа дер доккха хІама долга...

Укх шера гурахьа Обь яхача хи тІара тІий хьалдаь а даьнна хьалхара поезд кхоачаргья Сургуте. ХІаьта гІишлонхой малхбоален оагІорахьа Нижневартовскагахьа никъ биллара къахьегаш ба. Из керда город хьахиннай вай мехка эггара дуккхагІа мехкдаьтта доаллача Самотлор яхача моттига гаьна йоацаш.

Нижневартовске кхаччалца никъ биллача а чакхдоалаш дац гІулакх. СССР Госпланерча комплексни транспортни проблемай Института специалисташта хетачох цох Къилбаседа-СибарегІен болата магистрала юхьиг мара хургьяц.

Цул совгІа Сургутера яьнна Къилбаседене — дупен тІа эггара дуккхагІа газ йоаллача Уренгой яхача моттиге кхаччалца йоххаргья болата рельсаш.

Станислав МАЛЬЦЕВ,
АПН корреспондент.
Тюмень.

ЦХЬАНА ОТТАЯЬЧА ПРОЕКТАГІА

Лоацача хана — шиш шераи бархІ беттаи хьалъяьй Украине городе Николаеве «Янтарь» яха йий арахеца завод. Шера 6,5 миллион декалитр йий хьаду цо. Предприяте йоккхача цехаша дІалоац бархІ гектар.

Завод хьалъяьй СССР-еи ЧССР-еи специалисташа цхьана оттаьча проектагІа. Цунна эша дукхагІйола оборудовани Чехословакера енай, хІаьта кхьайола прибораши механизмаши Венгререи, Польшереи я. Эмиль Милитка керте латтача чехословацки специалисташа кулгалдир чоалхаеча технологически оборудованена монтаж еча.

Предприяте шерра юкъейинхьай автоматика. Керттерча технологически процессашка хьежаш я автоматаш.

ХІанз заводо карадерзадаьдпхе тайпара йий арахецилга. Из да вай мехка дика довзаш дола «Жигулевски», янтарни «Рижски», шІи хеза дола «Московски», чам болаш дола «Украински», «Шолха дола допп дар».

Дени-буси предприяте арахец 120 эзар шушеи бІаь литр чуйода 650 бочкеи башха-дика йий.

Экономически вІаши новкъостал дара Советеи гІолла ЧССР-ца яьча соглашенеех Николаевера яр санна йола кхы 15 завод хьалъергья вай мехка.

Анатолий ДРЯГИН.
АПН

ХАННАХЬА IАЛАШДЕ ФУ

Дика хьувкъам кхебара, кхы агрономически мероприятеш кхоачашъярца цхьана, лоархIаме да культураш дикача сортех, дIадувча боарама цхьоалагIча классах дола фу тоссаш дIаер. ДIадуз фу во дале из боарамал дукхагIа тоссаш культура дIайнача а хьувкъам кIезига хургба. Из гIулакх дукхача хаъа дезз дика кхеталаьд республика хьалхалаттача колхозийи совхозийи кулгалхоша, специалисташа. Цудухьа дIадувча боарама цхьоалагIча класса фу тоссаш мара дIаюваш цар юртбоахама культураш. ХIаьта дика хьувкъам чу а эц.

Ший ханнахьен лакха кондици йолаш фу Iалашду хIара шера «Грозненский шурий» Грозненски района шурийн бьордарийн № 2 йолча совхозаша, Наурски района «Терский» совхозо, «Россия», Ленина цIерагIча колхозаша, Урус - Мартановски района «Красноармейский», «Горец» совхозаша.

95—99 процент бIаьсти юв культураш укх шера цхьоалагIча класса фу тоссаш дIайийра цу боахамашка.

Цхьабакъда, юртбоахама культураш хIанз а лоха кондици йолча фуца дIаювш дукха боахамаш да республике. Цар йоаххо яц ший ханнахьа юртбоахама культураш чуэцара фу Iалашдара. Из бахьан долаш культураш дIае ха тIакхоачвчалпе фу а лоаш бус. ДIаде Госресурсашкара доакъара лаьрхIа, Iалашдаьр хьатIада дезаш хул из; фу дIадера Паччахьалкхен стандарташ телха а еш.

Укх бIаьсти цу тайпарча хьал тIа эттар республикера 17 колхози совхози. Царех я Грозненски районера «Советская Россия» колхоз, «Атагинский» совхоз, Сунжевски районера Орджоникидзе цIерагIа, Кирова цIерагIа, «Заветы Ильича» колхозаш, Малгобекски районера «Алханчуртский», «Ингушский» совхозаш, Назрановски районера «40 лет Октября» совхоз, Шалински районера «Предгорный», «Шалинский», «Автуринский» совхозаш.

Лоха кондици йолаш дола фу дIадерах, из дIадувча дикача боарамга дIа ца кхоачадарах бехке керттерча даькъе боахамий, отделеней, бригадай кулгалхой ба.

Лакхе цIераш яьхача дукхагIдолча боахамашкен Надтеречни, Гудермесски, Урус-Мартановски районий цхьадолча боахамашкен фу Iалашдара специализаци яьяц. Кхыча колхозашкен совхозашкен санна фуна культураш кхею лаьрххIа вIашагIъехка бригадаш, звенош яц цу боахамашка. Из бахьан долаш во хул дIаде Iалашду фу.

Дукхача моттигашка йоагIа йоаххо яц шоай района, боахама Iалама хьалашка дика хьувкъача сортех йола культураш ебаяра, цул совгIа цу культурай хьалхедаьча фун цхьадолча даькъагIа мара пайда эцац. Цудухьа цхьадолча боахамаша ялат, кхыйола культураш чуэцара планаш кхоачашъяц.

Иштта, Шелковской района Ленина цIерагIча колхозе фуна лаьрхIа 31 гектара тIа дика хьувкъаш долча «Ставропольская-9» сортах мукх дIабийра. Цхьабакъда из кхебеш йоагIа йоаххо ца яр бахьан долаш цу сортах болча маькхаца кхыча сортах бола мукх кIа, дукха оасар тIадаьлар. Чуйцачул тIехьагIа «Ставропольская-9» сортах бола мукх юха дIабе пайдана хилаьзар. Из бахьан долаш яча дIатIа а нуш бувш дезаш хилар кхедаь фу. Цу гIулакхо дикка зе дир боахама.

КIезига теркам тIабохийт «Ставропольская-9» сортах болча маькха, республике дика хьувкъам луча кхыча культурай фу кхедара иштта Грозненски района «Атагинский» совхозе, Ленина, I Мая цIерагIча колхозашка, Наурски района «Калиновский» совхозе, Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхозе, кхыча боахамашка. Во хул Назрановски районе кхедаь фу а.

Иштта, совхоз - техникуме 106 гектара тIа фуна лаьрхIа дIадийна кIа из во къувкъар бахьан долаш фуна фонда юкъера дакхха дезаш хилар. Цу кхай тIара чудена кIа, цунца дукха халда мара къоастаде йиш йоацаш дола «подмаренник» яхача оасара баьца фу хилар бахьан долаш (15 процент) кхыметтел паччахьалкхенна дIадала а пайдана хилаьзар.

Фу во хул нагахьа санна фуна лаьрхIа дIайийна культураш ший ханнахьа чу ца эцаш юте, чуйцачул тIехьагIа фу декъаделга, цIенделга тIехьатетте.

Фуна дIайийна культураш чуэцара балхаш каст-каста тIехьадоах Надтеречни, Сунженски районашкарча колхозашкен совхозашкен. Иштта, ший ханнахьа чуэцанзар укх шера фуна дIадийна кIа Надтеречни района «Гвардейский», «Озерный» совхозашка, Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе.

Во вIаштIехьдаьхад ялата культурай, гороха фу цIендара балхаш Гудермесски, Сунженски, Надтеречни, Шалински районий дукхагIдолча боахамашка. ХIаьта фу дIадувча боарамга дIакхоачадара балхаш хIанз а дIадоладаьдац цу районашка.

Гудермесски района «Дружба» совхозе, Надтеречни района «Новогорский» совхозе, Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхозе дола гороха, маькха фу 16—19 процент тIоадал йоаллаш да. Бизза пайда эцац цу боахамашка ялат цIендеш, докъадеш йолча агрегатех. Хьатташка болх беча наьха балхацара материальни моральни безам совбаккхара хIама даьдац.

Белгалдаккха доагIа укх шера фу Iалашдара яьржача республикански конкурса хьалаш дукххача боахамий болхлоша довзаш ца хилар.

Районий юртбоахача управленей, колхозий, совхозий агрономий, кулгалхой хIанз керттера декхар да фуна лаьрхIа дIайийна культураш чуэцара, фу кийчдара балхаш мамогта сихагIа чакхдоахилга Iалашдар. Хьатташка ялат цIендеш, докъадеш йолча агрегаташа шин-кхаь сменагIа болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдакха деза.

Е. ПЕРЕДЕРИЙ,
Нохч - ГIалгIай республике паччахьалкхен фуна инспеце начальник.

КХОАНА-МАШИННАЬКЪАХОЧУН ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

БIУБЕННА КЪАХЬЕГ

Укх шера 38-гIа Ерригсоюзни машиннаькъахой ди дезду вай мехка. Цу дезачо денна дика накъабаьххаб Грозненски локомотивни депо болхлой. Халкъа боахама мухьаш дIаюха кхахьара пятилетка диъ-легIа, къоастамбеча шера плани тIаийцт социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьй депо тепловозий машиннисташа, цар гIончаша, слесараши, токараша, сварщикаша, инженерно-технически болхлоша, кхычар. Цудухьа цар вIаштIехьдаьйнад халкъа боахама мухь дIа-хьа бахьарен деррига-ча технико - экономически хьокхамийн 7 бетта план тIехкхоачашъе. Дукха локомотивни бригадаш я депо дукккача ма-ну деиз августеи сентябреи беттай чотах мухьаш дIа-юка кхухьаш. Царех я тепловозий машиннисташ Н. И. Конев, В. И. Стоялыцев, А. М. Тарасов, иштта кхыбараш керте латта бригадаш.

Дукха бригадаш я тха депо овсаре къахьегарал совгIа дизельни доагор кходара чIоагIа тIакхувш. Цох доккха беркат даьннад. Тепловозий машиннисташей цар гIончашей хьалхарча ах шера кходьд 521 тонн дизельни доагор. Цу даькъе къаьстта дика къахьегаш я тепловозий машиннисташ Белоусов Валерий, Беликов Вячеслав керте латта локомотивни бригадаш. Царех хIаране ялх бетта шийтт-шийтта тонн дизельни доагор кходаьд. Из доагор кхоазамболлаш хургда Грознера Прохладне беза мухь тIабола ялх поезд, е Грознера Минеральни Воды яхача моттиге кхаччалца 12 пассажирски поезд дIаьига.

Машиннисташа Истамулов Султана, Ялтагудов Iадиса, Лепешков Георге кулгалдеча бригадех хIаране кходаьд 10 — 11 тонн дизельни доагор. Иштта доагор кходаьд тепловозий машиннисташ Селеджиев Борис, Магомадов Валид, Саркисов Рубен, Миминошвили Александр, Мельников Виктор керте латтача бригадаша.

Дукха дизельни доагор а кходеш Грозненски локомотивни депо бригадаша укх шера дIа-юха йигай цаI-ах эзар беза мухь тIабола поездаш, царца планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-юха бахьаб 750 эзар тонн халкъа боахама мухь.

Депо коллективо доккхал деш я тепловозий машиннисташ Истамулов Султан, Апрышкин Юрий, Ценев Иван, Григорьев Иван, Потемкин Леонид керте латта беза мухь кхухьа локомотивни бригадаш. Царех хIаране беза мухь тIаболча поездаца 20—25 рейс яьй, хIаьта хIаране нормал совгIа 14 — 16 эзар тонн совгIа халкъа боахама мухь дIа-юха а бахьаб.

Толамца шоай декхараш кхоачашдеш ба ремонтни цехий болхлойи специалисташи. Тепловозашта ремонт яра технологи эргаяхарах, халача балхашта шерра механизаци ярах ялх бетта къахьегама овсарле лакхъяра задани 2,6 проценти локомотивашта ремонт ярга дIабода мах лохбара задани 3,6 проценти тIехкхоачашйир цар.

Депо коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лоац рационализатораша - новатораша. Укх бIаьрччача шера цар кийч а яь производствана юкъеяхьа езаш яр 121 рационализаторски предложени, хIаьта хьалхарча ах шера цар производствана юкъейихьай паччахьалкхенна 8120 сом пайда беш йола 71 рационализаторски предложени. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба слесараш Баев Емельян, Зозуля Николай, электромонтераш Атаманцев Владимир, Болдырев Иван, кхы дуккхабараш а.

Укх шера социалистически декхараш тIаэцача хана тепловозникаша дош делар металл, электроэнерги, запасны оатхалаш, кхыйола материалаш кхоярa чотах 30 эзар сом кходе. Цудухьа юххьанца деиз массайолча материалашта учет лелае яьлар ерригача участкай коллективаш. 30 эзар сома метта 122 эзар сом а кходеш белгалдоаккх цар Ерригсоюзни машиннаькъахой ди.

Кхомбара тIехьа дикагIа къахьегама толамаш даьхачарех я мастер А. А. Макаренко керте латтача ремонт еча цеха коллектив. Цо ше 7 эзар сом кходаьд. Кхомбеча белгалбаьнна дика къахьийгад слесара Шакшуев Владимира, токараша Висаргов Данилбека, Санина Анастасе, строгальщика Фунтиков Ивана, кхычар.

Иштта дика толамаш доахаш шоай цIейна накъабаьхкача тепловозникаша дош денад локомотивай къахьегама овсарле лакхъяра мел эша керда резерваш тахка, пятилетка диълагIча шера плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачашде. Цох бIубенна къахьегаш ба уж.

Г. АНОХОВ,
Грозненски локомотивни депо партбюро член.

СУРТА ТIА: Грозненски локомотивни депо тепловозий дикагIбола машиннисташ Ю. Швецов, А. Долбиев, В. Бабенко, М. Абаев.

С. ТЕМИРГАЕВА сурт.

Дош чIоагIа да

Гудермесски локомотивни депо машиннаькъахоша дика къахьегама совоIат кийчдаьд шоай цIейна. Хьалхарча ах шера плани тIаийца социалистически декхараши 105,6 процент кхоачаш а деш, планагIа лаьрхIачул совгIа дIа-юха бихьаб 1,5 миллион тонн халкъа боахама мухь. Кхы а хьинар айдаь къахьийгар машиннаькъахоша июль бетта. Цудухьа халкъа боахама мухь дIа-юха бахьара ворхI бетта план а дикка тIехкхоачашъяьй цар.

Укх шера къаьстта дика тоаденнад депо коллектива технико-экономически хьокхамаш. Паччахьалкхен планал совгIа халкъа боахама мухьаш дIахьа дахьарах, царга дIабода мах лохбарах, электроэнерги, условни доагор кходарах дукхьала хьалхарча ах шера паччахьалкхенна планагIа лаьрхIачул совгIа 77,4 эзар сом пайда баьб.

Хьалхарча ялх бетта депо машиннаькъахоша текущи капитальни ремонт а яь дика кийчбаьб 43 тепловоз, хIаьта июль бетта ремонт йир цар кхы массехк тепловоза. Из хула ворхI бетта планагIа лаьрхIачул совгIа дукха дукхагIа.

Шоай производственни толамаш дика хилийтарал совгIа шоаш шефал деча юрта боахамашта новкъостал дара задани а тIехкхоачашъяьй депо болхлоша. Укх шера цар колхозаштеи совхозаштеи 2100 сома маькха балхаш а деш дохиха новкъостал даьд. Локомотивни депо коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лоац цу предприяте рационализатораша. Паччахьалкхен план 180 процент кхоачаш а еш, цар производствана юкъейихьача 103 рационализаторски предложене 45 эзар сом пайда баьб.

Кхомбара тIехьа тIагIертта къовсам а лоаттабеш хIаналехьа дизельни доагор кходаь тепловозий дукха машиннисташ ба депо. Царна юкъе хьалхалаттачарех ва машиннист Н. Г. Старчак. Цо укх шера нормал совгIа 16 тонн гаргга дизельни доагор кходаьд. Кхомбара тIехьа иштта дика къахьегаш ба 11060 килограмм доагор кходаь машиннист В. В. Яровой, 1895 килограмм доагор кходаь машиннист И. В. Кузьмин.

Хьинаре къахьегача депо 1484 машиннаькъахочоа тайп - тайпара совгIаташ деннад. Царна юкъе ва тепловозий 239 машиннист, 98 цар гIонча, 665 слесарь, кхыбараш. Кхаь болхлочоа еннай «Сийлен машиннаькъахо» яха значок, 620 сага коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай. ДIададахача шера баннахадика толамаш дахарах «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха сийлен значокаш елар 186 машиннаькъахочоа.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Карельски АССР къьнагIча предприяте — Октябрьски Революце орден лелаеча Онежски тракторни завода укх шера июле 200 шу дизад.

Ши бIаь шу хьалха Iойнилла Александровски завод (цу хана иштта цIи йолаш хиннай из) йоккхий топаши пхорчи деш хиннай. Цо арахийца йоккхий топаш моастагIчоа дукхий хьал лаьттай Бородински ара а Синопски форда тIа а хиначa тIемашка.

ХIанз Онежски тракторни завода арахец тайп-тайпара эггара кердагIйола трелевочни машинаш, Советски Союзе меттел дукккача дрезол декьарча мехкашка а дикагIа лоархIаш йола. Цун коллективо бIубенна кхоачашду нийслагIча пятилетка къоастамбеча шера белгалдаьха социалистически декхараш.

Укх шера 11-ча июле араяьннача Указах СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо хьуна промышленноста механизаци яра йола трактораш хьаелген арахецилген карадерзадеча доккхий толамаш дахарах а из Iойиллача деиз 200 шу дизарца дувзаденна а Ленина орден еннай Онежски тракторни завода.

СУРТА ТIА: Онежски заводо арахеца «ТДТ-55» яха трелевочни трактораш.

С. МАЙСТЕРМАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 11 июле араяьннача «Сердало» газета тIа кепатехаяр «ГIожен оадий доацаш гIулакхаш» яьна корта а болаш корреспонденци. Малгобекски районерча цхьаболча кагийча наха лелаяь харцахьара гIулакхаш, иштта цхьайолча юртсоветашка лаьрххIа вIашагIъехкача депутатий комиссеша цу хоарцоина дуьхьал лерттIа къовсам ца лоаттабелга дувцаш яр из. Цу гIулакхах Малгобекски горисполкома председателa нов. Яндиева укх тайпара язду редакцега:

— КПСС Нохч - ГIалгIай обкома Х-чеи, ХII-чеи пленумий сопамаш кхоачашдеш городской юртийн Советий исполкомаша лоархIамера балхаш даьлга дIахойт Малгобекски къахьегамахой, депутатий городской Совета исполкомо. ВIаштIехьъяьхай къахьегамхошта интернациональни кхетам балараи дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабаран йола мероприятеш.

Укх шера майи июни бетташ ка оаха йир КПСС городской комитета, горисполкома кулгалхоша, административни органий болхлоша дакъа лоацаш йола граждании сходаш. Масала, КПСС горкома секретара А. Х. Барахоева, горсовета исполкома члена Д. В. Миронова дакъа лоацаш СоагIанча хиннача сходе 220 саг вIашагIкхийттавар. Цига дийцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Х-ча пленума бахача наха интернациональни кхетам балара сопам кхоачашбара, лаьттан хьакъехьара законаши, бахача наха доахан леладара нормаши телхаяра, болх бе ца тугараша къовсам лоаттабара дешаш. Цу сходе доклад йир юрта Совета исполкома председателa нов. Бокова. Иштта цу юрта июнь бетта а хилар «Зуламаш делса дIадаккхара, общественни порядок лорвеча гIулакха лоаттабе безача къовсама даькъера юрта общества декхараш» яхача деша хетаяь сход. Цига дакъа лоацаш вар 250 саг.

СоагIанча юртсовете вIашагIъеллай 43 саг чувоагIа дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабара деша йола комисси. Цу комиссе инициативагIа 1 марта хиннача сходе чIоагIа бехк беш дийцар хулигански гIулакхаш бахьан долаш суд а ени 6-ча классерча дешархочо Гетагажева леладаь во гIулакхаш.

Юртсоветий исполкомашца цхьана горисполкомо оттаяьй юрта интеллигенце культурно-бытови хьалаш тоадара йола мероприятеш.

ХIаьта горсовета культура даькъерча массазарча комиссе председателa С. М. Коригова тахка а техка горисполкома заседане дувца оттадир къахьегамхошта «Идейно - политически, интернациональни, атеистически кхетам балара болх тоабара хьакъехьара КПСС Нохч - ГIалгIай обкома Х-ча пленума сопам СоагIанчарчен Долакоарчен юртсоветашка чуйоагIача культурии учреждене мишта кхоачашбу» яха дош. Цу деша боаттIаш бола сопам тIа а ийцар исполкомо.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАБУ

Къаьстта дика къахьегача Назранерча машиннаькъа станце коллективо вагонашта мухьаш тIадеттара ах шера план 100,8 проценти, мухьаш тIера Iодоассадара задани 118,9 проценти кхоачашъяьй. Мухь тIаболаш хIара вагоно йоаккхаш йола ха нормагIа йоагIачул 0,6 сахьат кIезигъяьй, из бахьан долаш духхьала хьалхарча ах шера кходаьд 1534 вагоно-сахьат.

Вагонаш тIа айхха мухьаш тIадоттарах халкъа боахама кхыдола мухьаш тIадотта а уж дIа-юха дахьа а мукъаьлар 162 вагон.

Машиннаькъахоша къаьстта дика къахьийгар июль бетта. Халкъа боахама мухьаш тIадоттара июль бетта план 29 дийнахьа кхоачашъе социалистически декхараш тIаийцадар машиннаькъахоша. Ханал хьалха, 25-ча июле кхоачашдаьд цар уж. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул эзараш тоннаш халкъа боахама мухьаш дIа-хьа дихьад. Июль бетта план 25 дийнахьа 104,3 процент кхоачашъяьй. Иштта июль бетта къахьегар бахьан долаш ворхI бетта план а дикка тIехкхоачашйир станце машиннаькъахоша. Из да цар Ерригсоюзни машиннаькъахой дезача денна кийчдаь къахьегама совгIат.

Ше-шегIа хьадинна дац уж къахьегама толамаш. Цуй керттердар дацар шоай къахьегам кхетамца вIаштIеха а баькха хьинар кхо ца деш къахьегар. Станце болхлошта юкъе йоаржаяь ца Iеш шоаш гIулакх деча мельзавода, Нефтебаза, райтопсбыта коллективашца шерра социалистически яхь йоаржаьй. Из бахьан долаш 1973 шераца нийсдича райтопсбыт коллективо мухьаш тIадолаш вагонаша йоаккхаш йола ха 9 -зза кIезигъяьй, мельзаводо — 4,2-зза кIезигъяьй. ХIаьта а цу предприятеша хIанз а тIехьа кхоачашъяц цу даькъера паччахьалкхен задани.

Масала, ПМК-432, ДСУ-2, «Экажевский», совхоза, кхыча зIамигача организацей цIерагIа хьакхаьча мухьаш тIера Iо ца доахаш дукха деноши бийсаши йоах.

Къаьстта дика къа а хьегаш шоай дезача денна сийлеца накъабоагIа производственникаш Могушков Iийса, Евлоев Салман, станце дежурнеш Сергеева Раиса, Албогачиев Iаббис, вокхагIвола проводник Чернышев Владимир, сигналист Качко Надежда, кхыбараш.

М. ХУЧИЕВ,
Город Назранерча машиннаькъа станце начальник.

ЯХЬА КЕРДА ФОРМАШ ЮКЪЕКХУВЛАШ

Грозненски вагонни депо коллективо хьалхарча ах шера дерригача производственни хьокхамий плани тIаийца социалистически декхараши толамца кхоачашдаьд. Мехкдаьтта продукташ чуйоттара цистернаш кийчъяра план 104 проценти цу даькъе сийрда мехкдаьтта продукташ чуйоттара цистернаш кийчъяра план 101,1 проценти кхоачашъяьй. Иштта дика да кхы мел дола производственни хьокхамаш а. Шоашка доагIа дакъа лаьцад рационализатораща. Цар кийч а яь производствана юкъейоалаяьй паччахьалкхенна 13,6 эзар сом пайда беш йола 96 рационализаторски предложени.

Электросварщика, коммуниста Г. П. Шульгас пхе шера план В. И. Ленина 105 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъяра дIайолаяь инициатива дукхача болхлоша хьаллаьцай. ХIанз депо деррига къахьегаш болча болхлоех 24 процент бараш, вешта аьлча, 215 болхло шоай графикал ялх бутт хьалха баьнна пхе шера задани кхоачашъеш ба.

Дукха вагонникаш ба тха депо пхе шера тIаийна хинна социалистически декхараш ханал цхьа шу хьалха кхоачашдеш. Царех ва слесарь В. Д. Паничкин, электросварщикаш Г. П. Шульга, З. И. Потапкин. ХIанз 1975 шера август бетта чотах къахьегаш ба уж. ХIаьта тIадоагIача шера июль бетта чотах къахьегаш ба котельщикаш А. А. Сердюков, И. С. Горожанин, слесарь И. В. Клянков, промывальщикаш Н. А. Ефремов, Р Х. Шабаев. Царел дукха тIехьа ца бусаш иштта хьинаре къахьегаш кхы а итташ болхлой ба депо.

Укхаза дикача оагIорахьа белгал ца баьхача баргбац 15 шера депо къахьегаш шоай новкъосташта хьокхам телаши бола слесараш нохчий кхалнах Кинешаева Iайна, Айдамирова Марем. ХIанз уж тIадоагIача шера феврала календарагIа къахьегаш ба.

Къахьегама овсарле лакхъяра боккха лоархIам болаш я болхлоша иштта дIайолаяь инициатива. Цхьайола моттигаш нийслу болхлой шоай нормашка юха хьяжари уж лакхъяри дехаш. Масала, колесо-токарни цехерча токараша Н. И. Ребрика, Ю. М. Глушнева пхе шера задани В. И. Ленин ваь 105 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъяра бола белам хьал а лаьца шоай нормаш 10 процент лакхъяр дийхар. Уж санна бараш кхы дукха ба цехе. Цудухьа цеха ерригa коллектив хьанийцача цун къахьегама овсарле 10,2 процент лакхъелар, арахецача продукцега дIабода мах 8,9 процент лохбелар. Из дика гIулакх хьаллаьцар автоконтрольни пункта болхлоша. Цига а къахьегама овсарле 5 процент лакхъелар. Иштта къахьегаш я гIонна йолча цехий, промывочно - пропарочни станце коллективаш.

Чархий-токарни цехерча бандажаш шаьръеча токара А. С. Щепина дош делар хIара сменагIа 12 чархий пара лаьрхIа бандажаш шаьръе, нормагIа йоагIараш 10 мара йоацача. Цо торо хулийт оборудованегIа биззагIа пайда эца.

Вагонашта деповски ремонт еча электросварщика Щербакова кийчъю продукци тIехдика мара ца хилар бахьан долаш ОТК болхлой тIахьожам боацаш дIаэц цун продукци. Цун хьокхамах иштта депо къахьегаш 58 болхло ва.

Депо слесара - инструментальщика Н. Г. Амелина 1974 шера кийч а яь производствана юкъеяхьа лаьрхIар ше шера доаккхаш дола алапи миссел паччахьалкхенна пайда лургбола рационализаторски предложенеш. Уж декхараш толамца кхоачашдеш да.

Коммунистически хьисапе депо болхлоша къахьегарах уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я. Уж санна болча болхлоша кхетам тел шоашта лала къахьегаш болча болхлошта.

Доаха къахьегама толамаш тоадара боккха пайда бол коммунистически къахьегама школех, экономически образованех. Теори дешара процессаш хIара цеха, бригада, участка гIулакхашца ювзаш, цунца цхьана цу даькъе деш дола балхаш тIадерзадаь да производства эффективность лакхъяра, коллективо творчески къахьегара хIара болхло тIахьехаш, цу хьокъе цунна кхетам луш я. Занятешка керда резерваш гучайоах, материальни ресурсашта кхомбара тIеэраяь предложенеш тел, дикагIа къахьегам вIаштIехьбаккхара йола организационни мероприятеш кийчъю.

Вагонни депо дукха балхаш даьд, хIанз деш а да къахьегам Iилмай ларда тIа вIаштIехьбаккхара, Iанара котельне оттаяьй керда насосаш. Хьу чакхйоахача отделене иштта керда оттаяьй рейсмуссови станок, запорни болташ кийчъяра йола керда технологи производствана юкъейоалаяьй, уж санна дола кхы дукха кердадараш производствана юкъекхувл.

Укх тIеххьарча шерашка чIоагIа йоахо еш лелабу производства культурей эстетикей лакхъяра болх. Депо коа дукха гаьнаш дIаетIай, аллеяшка стендаш я, иштта цига гуш да тIаийца социалистически декхараш, уж мишта кхоачашду хьагойташ дола хьокхама доскаш, социалистически яхье хьалха латтачар портреташ.

А. ГУБОРЕНКО,
Грозненски вагонни депо партбюро секретарь.

ЙИЪ ЭЗАРЛАГIЪЯР

Советски Союзо яйта йиъ эзарлагIа йола «юбилейни» экскаватор хьакхачар торжественно дездир Чехословаке. Из яр «Красный экскаватор» яхача киевски заводо серийно арахийца ЕО-264. ЦIе басар хьекхача машина ковша тIа латт: «4000» яха цифра. Южночешски области Градецки районерча мелиоративни кооператива из дIаялара церемонех чехословацкий советски вежарашха долча халкъий доккха цIей хилар. Дукха дар зизаш, лекхар оркестр. КПЧ райкома секретара Иржи Маричкас, мелиоративни кооператива председателa Йозеф Бартунека, митинге къамаьл даьча кхычар а дийцар градецки ахархошта нагIдаьннарех, халкъа Iаьдал эттача деиз шоай вахаре хиннача хувцамех.

— Социализм хьалъеча шерашка, — аьлар Йозеф Бартунека, — йовзаргйоацаш хувцаеннай южночешски юрт. Лакхбеннаб хьуикъам, дегIабеваб чкъаьрий леладу боахам. Из деррига а де вIаштIехьдаьннад советски техника новкъосталда.

«Машиноэкспорт» яхача советски объедиенне председателa Р. Логинова И. Маричкаца цхьана дикагIболча чехословацки экскаваторщикашта сийлен дипломаш елар. «Красный экскаватор» яхача завода керттера инженера заместителa А. Козлова мелиоративни кооператива механизаторашта дIаделар йиъ эзарлагIча экскаватора зажигане символически дIоагIа.

Прага.

М. ПУЧКОВСКИЙ,
АПН соб. корр.

ХИЙ ДИЛЛАРО ХЬУВКЪАМ ЛАКХБУ

Гуракьа дийна ялаташ чуйца доалаш латт. Деррига иназаш оарцагIдаьхад района боахамаша хьайбашта кхоачамхилал доакъар Iалашдара. Цу дерригача балхаца цхьана дика вIаштIехьдаьккхад районе хьажкIашта, шекара свеклана, баьцадаарашта, цкъа дIайийначa дукхача шерашка хьахулача баьцашта, кхыйолча культураштa хий дуллилга.

«Джалка» совхоза цхьоалагIча отделене шозза вегетационни хий диллача лаьттан хIара гектара тIара гуракьа дийна кIа 25—27 центнер чудера, хий ца дехкача лоалахарча участкашка 18—20 центнер мара ца яьккхача.

Цу боахаме хий дехкача лаьтта ялатийна лаьрхIа 300 гектара тIа хьажкIаш дIайийнай. Цу ерригача участка тIа вегетационни хий диллад. ХьажкIашта хий дуллаш ба Саидов Баудина бригадера звеньевойш. Шиъ ДДН-70 яха доггIан хьисапе хий детта машина я царга.

ШоалагIа хий дилла воалавеннав звеньевой Борщигов Лака. Харшаш а доахаш дулл хий. ТIеххьара культиваци йоаккхаш гувнаш дергана даьхад харшаш. Дика шаьрдаь, нийсдаь да кхаш. Цудухьа лаьтто лерттIа чу а дуаш цхьан секундах 1,5—2 метр доагIа харшашкара хий. Дийнахьен буси хаддаза кхашка гIолла дIаух хий. Цхьан гектара 800—1000 кубически метр кхоач. ХьажкIаш дикача хьала тIа я. Цхьан гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа хургьяц уж.

Иштта цу боахаме шоалагIа хий диллад 580 гектара тIарча доакъара культурашта. Цхьабакъда, шекара свеклана хий дуллилга чIоагIа ледара лел. Хий дехкача лаьтта дIайийна 400 гектар шекара свекла я, цунах 100 гектара тIа мара хий дилладац. ХIаьта ханага а Iалама хьалашка а диллача хIанзле шозза хий дилла хила дезар.

Совхоза шоллагIча отделене условно хий дехкаш лаьтта да. Цу тIа дIайийнай хьажкIаш. ХIанз мара хий дилла доладаьдац цу тIа А. Зармаева звенос. Хий ора тIехдаккха шикхоъ ний ца нийслуш хIанзалца тIехьатийттад из. Уж зIамига лайча ца хила тарлу кхоачамбоацараш сиха дIа ца дахарах да из. 50—60 процент мара кхы лакха яц цу участкашкара тIунал. ХIанзчул тIехьагIа цхьан гектара 800 кубически метр хий кхачийта дезаш да.

БIаьстан юкъе дийнача культурашта хий дехкаш 10—12 саг мара вац. Ерригача культурашта хий дилла бовргбац уж. Дийнахьен буси 25—30 саг мукъагIа хила веза хий дуллаш.

Хий дехкилга дикагIа лел хьалха тIехьаюсаш хиннача доалахарча «Предгорный» совхозе. Хий дехкача 240 гектара тIа хьажкIаш дIайийнай укхаза, цига хIанзле шозза хий диллад. Хий дилла ца кийчдаьча лаьтта 100 гектара тIа хий дилла доладаьд. ХIара дийнахьа норма 150—160 процент кхоачашъеш къахьег поливальщикаша Ю. Юнусова, Р. Амирова, А. Исаева, А. Мурдалова, кхыбараша.

Хий доацаш цIаккха а бисац поливальщикаш. Цу гIулакха дика йоахо ю объездчикаша Астамиров Висита, Бахаев Iалавдина. Ха яха пенсионераш кIаьдбалар доацаш сарралца доагI-доагIача хий дIачудуллаш, канала доал деш лел.

Цу совхозе 280 гектар доакъара культурашта, 20 гектар баьцадаарашта, 77 гектар сомашта 2—3-зза хий диллад. ХIара дийнахьа кхашка болх беча 12—15 поливальщика 30—35 гектара тIа хий дулл.

«Южный» совхозе цкъа дIайийча дукккача шерашка хьахула 805 гектар баьцаш, 101 гектар баьцадаараш, 619 гектар сомий бешамаш я хий дехкача лаьтта дIайийна.

Дукккача шерашка совхозе болх беш йолча гидротехника Т. П. Горбатенкос дика вIаштIехьбаьккхаб хий декхарий болх. Деррига дийнахьа массанена бе болх хул. ХIаьта делкъийга хIама дуача хана газеташ деш, беседаш ю. Гувнаш, аьлеш долаш халзча метте кхаш даде а ерригача культурашта шозза-кхозза хий диллад укхаза. Баьцадаарашта хий дехкаш шоай низ ца кхобеш къахьег Мутушев Шахмарзас, Мудаев Хайдара, Вожаков Iабдула, кхыбараша. Ерригача совхозе хий дуллаш 23—25 саги ДДН-70 яха шиъ машинея я.

Хий дехкарий болх хала ба. Боахамий администрацешеи партийни организацешеи йоагIа йоаххо е еза поливальщикий къахьегамах доагIар дизза дIадалара. Из гIулакх лерттIа леладеча хьувкъам лакха хургба.

М. ХАТУЕВ,
хий дехкача Шалински участка инженер.

87 МЕХКА IОМАБУ ЭРСИЙ МОТТ

87 мехкарча 18—20 миллион саго Iомабу эрсий мотт. 120 эзар филолог ва хIанз из хьехаш, методика кийчъеш, учебникаши учебни пособеши уттаеш.

Уж цифраш йоалайр доазол дехьара мотт санна эрсий мотт хьехара проблемаех йийцача Москве хиннача Дунеи халкъашта юкъерча симпозиуме. Из вIашагIъеллар яр эрсий меттаiарчен литератураи преподавателий Дунеи халкъашта юкъера ассоциаци (МАПРЯЛ), Московски паччахьалкхен университет, дукха ха йоацаш Москве хьайийлла йола А. С. Пушкина цIерагIйола эрсий метта Институт.

Московски симпозиума 600 доакъашхочо (10 мехка вийналаш) — советски доазол дехьарчен преподавателаша, методисташа, Iилмахоша-русисташа — белгалдаьккхар дерригача дунеи тIа эрсий мотт Iомабе безам бараш дукхагIа хиннилга. Польшерча доктора Станислав Сятковске, масала, аьлар шоай мехка эрсий мотт Iомабеш 5 миллион саг а ва, хIаьта 20 эзар гаргга преподаватель - русист а ва, аьнна.

Страноведени — эрсий меттах долча методически Iилма сихха дегIадоагIа дакъа да. Из тамашийна а дац. Эрсий мотт хайна ца Iеш из мотт бувцача халкъа, Советски паччахьалкхен экономика, Iилма, культура, политика йовза безам ба эрсий мотт Iомаберий.

1976 шера август бетта Варшаве хургйолча МАПРЯЛ III-ча конгресса кийчо яра программагIа яьяр чакхъяьннa симпозиум.

Валерий ПРУТ,
АПН корреспондент.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГДР-ера ХОАМАШ

ЮРТАШКАРЧА КООПЕРАТОРИЙ ТОЛАМАШ

ГДР хьаьнча хьалхарча шераашка цун гражданаш моцало хьалакбергба йоахар капиталистически Малхбузено. Цу «теоренаш» ший тайпара лард йолла гIертар из. Дийцар фу дар алча, из дар хIара сагасих 0,33 га мара пайдане дола лаьтта а хачац, хIаьта из а дикагIчарех дац яхилга...

Малхбузехьне бахаш бола «таьнара хьама ховш» бараш гIалат баьлар. Берригача болх бе могаш болча нахах 12,8 процент бараьча къахьегача ГДР юрта боахамо укхаза кхебеш болцача цхьа болча сомарех баьцадаараш карен дIагарен ийккхача мохк мел эшача продукташца Iалашбу. Из толамаш даха вIаштIехьдаьннад юртбоахама производствана индустриализаци ярах, болх лерттIа вIаштIехьбаккхарах, кхетамца специализаци ярах. ГДР юртбоахама кооператорашка чIоаггIа лакха я къахьегама овсарле. Масала, 900 ахархочо болх беча Орлатальяхача имене коартолашцен кхыча баьцадаарашцеи Iалашву 45 эзар саг. Шура яккхара специализаци яьча Троссин яхача боахамо 100 эзар сага хьашташ кхоачашду. Цул совгIа шера цо лу 30 эзар центнер дулх. Нагахьа санна 1965 шера ГДР юрта боахама цхьан болхлочо 18 сага эша кхачан продукташ луш хиннаяле 1970 шера 23 сага лора, хIаьта дIадахача шера 28 сага еннай, 1975 шера 32 сага лургья. ДIадахача шера ГДР-е юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чудера 36 центнер ялат.

1950 шера денз хIара аьхки Маркклееберге хул юртбоахама выставка — ахархой хьалхалаттача опыта чухьежа кизга. «Агра-74» хетаяьяр шин юбилейна — ГДР 25 шу дизараи Экономически ВIашн новкъостал дара Совета 25 дизараи. Укх шера дунен халкъашта юкъера а лоархIача цу выставке — цига дакъа лоаш социалистически содружества дерригача мехкаша — хиннав дунен 40 паччахьалкхенера 5 эзар совгIа специалист. Укх шера, масала, цу «баьццарча университете» хиннав 600 эзар гаргга ладувгIархо.

— Советски Союзо массе а тайпара новкъостал даь децаре, — аьлар выставка директора Бенно Цишас, — юрта боахаме иззал толамаш доахалургдацар тхога. ГДР кхашка болх беча тракторех 40 процент яраш Советски Союзо енна я. «Мироновская-808», «Кавказ» яха дика хьувкъа советски кIа дIадув оаха 330 эзар гектара тIа.

ГДР коопeратораша шерра пайда эц социализма вежарашха долча мехкашкарча коллегай опытах. Шоашта карагIдувларех социалистически содружества юкъара толам лерхI цар.

И. ХУТОРНЫЙ,
АПН соб. корр.

Берлин.

ХЬАЯЬИ ГДР-е

Дунен 60 мехкага станокаш йохк ГДР-о. Царех 80 процент яраш социалистически паччахьалкхенашка йохк. Станокаш хьаю керттера предприяти лоархIаш я Берлинера 7 октябра цIерагIйола комбинат. ДукхагIча даькъе цо арахеш программин управлени йола станокаш - автоматаш. Серго Орджоникидзе цIерагIча Москоски заводацен цу тайпарча кхыча советски предприятешцеи айхха гIулакхаш леладеш я из комбинат.

(АПН).

ЦIЕНОШ ХЬАЛДЕЛГА ДЕГIАУХ

ГДР-е толаме кхоачашъеш латт баха нах чуIеча фусамашца Iалашбара проблема. Укх 25 шера хьалъяьй 1,6 миллион квартира. Укх пятилетке хьалъергъя кхы а 500 эзар. ХьатIайоагIача хана йоккха программа кхоачашъе лерхI: 1976—1990 шерашка хьалъергъя 2,8—3 миллион квартира. Iома а еш юкъекхухь доазол дехьара опыт, эггара хьалха советски градостроителашта карагIдаьннараш а кхухьаш. Злобин Николая бригадни хозрасчета методагIа болх беш ва ялх эзар совгIа немецки гIишлонхо.

(АПН).

СОВЕТСКИ КНИЖКАШ ДУККХА ДЕЗА

ГДР-е арахецаш долча доазол дехьарча литература хIара шоллагIйола произведени советски авторо язъяь я. Масала, дIададахача шера 60 советски прозаикен поэтен книжка арахийцад укхаза. ЧIоагIа хоатташ да общественно-политически литература. Iилман коммунизма, социалистически экономика, дунен халкъашта юкъерча вахара проблемаех советски Iилмахоша язбаь 150 болх арахец хIара шера.

(АПН).

ПЕРУ: АГРАРНИ РЕФОРМА ПХИ ШУ

Перу торжественно дездаьд аграрни реформах дола закон тIайийца пхи шу дизар.

Мехка вахача 14 миллион сагах ахаш гаргга бараш ахархой ба. Аграрни реформа хилалехьа 85 процент совгIа болча ахархошка 5,5 процент мара лаьтта дацар. ХIаьта кIеззига мара боацача помещикий-латифундистий кара дар дигъ даьккъах кхо дакъа юртбоахама лаьтта. Цар доалахьа дар дерригa хиш а.

ХIанз дукхагIдола лаьтта паччахьалкхен доалахьа да. 11,5 миллион гектар дIаеннай 800 юртбоахама кооперативе вIашагIкхийттача ахархошта. Цу тайпарча кооперативашта аграрни реформас йоккхий совленаш лу. Юрта боахам дегIабоалабара хьожаьча кредитах 84 процент соахка царна елар.

Аграрни реформа леррагIа кхоачашъярах Iалаьмате доккха беркат даьннад. Нагахьа санна 1969 шу хьатIакхаччалца кхачан продукташ, масала дуга, Перус кхыча мехкашкара ийдаьдале, хIанз мехка хьашташ дизза Iалашдаьчул тIехьагIа из дохка йиш йолаш я Перу.

Аграрни реформа ше итогаш еш юртбоахама министра Энрике Вальдес Ангулос аьлар иштта хьинар айденна Перу цIакхха хиннаяц, аьцна 1975 шера, аьлар цо, перуански лаьттан тIа латифундеш вIалла а хургйоацаш дIайоахаргья.

Густаво Валькарсель,
АПН корр.

Лима.

Италс газопроводата гIолла советски Iалама газ дIаоьху. Цу мах болча энергетически бедалоIанзле бIаьш миллионаш кубометраш газ дIакхачадо, хIаьта 1977 шера хIара шера 6 миллиард кубометр газ дIаухаргахиш.

Италс балхаш дIахо деш да. Ломбарде Серньяно яхача газопроводаш планови тIеххьара балхаш чаккдаха кхы а 170 километр йисай.

СУРТА ТIА: газопровода трассе.

ТАСС фотохроника.

Вахара никъ хоржачоа

ДЕШАРА МЕЛ ЭШАР ДОЛАШ ДА

«Сердало» газета тIа «Вахара никъ хоржачоа...» яхача рубрикана кIала тайп-тайпарча специальностех дувцаш йола лакхерча, юкъерча дешара заведеней керттерча преподавателий статьяш хиннай.

Иштта Сунженски района Первомайски юрта вахача Хайров БайIала редакцега язду:

— Хьоаме редакци, газета тIара «Вахара никъ хоржачоа» рубрика кIал кепаетта статьяш еш аз. «Мала хургва?» «МалагIа специальность хоржаргья» — уж хаттараш латт школа чакхъяьккхарашта хьалхашка. Массанена лов шоаш хержача балха специфика хар. Цудухьа сона ловра оаш зоотехника балхах лаьца дувцар... Цу тайпара дехар дераш кхы а дукха ба.

Цар дехар кхоачаш а деш тахан оаха кепатох Назрановски района совхоз-техникума директора М. Цокиева статья:

Вай республике къаьнагIа йолча дешара заведенеех цаI я Назрановски совхоз-техникум. Из йиллай 1929 шера. Вай сийлахьча мехка тайп-тайпарча районашка болх беш ба из йиллача денз арахийна 3,5 эзар совгIа специалисташ. ШерагагIа шера чIоагIлуш йоагIа техникума дешара база.

Дуккхьала 1975 шера лабораторий, керда дешара корпус, ткъаь шийтта квартира йола наха чубаха цIа, еррига техникум йоахьергйолаш йоккха котельни хьалъяь яргья укхаза. Цо кхы а техникума база чIоагIъергья, вахар ховдергда.

Шоай предмет кIоарга ховш бола дика преподавателаш ба техникуме хьехаш бараш. Царех ба дуккхача а хана денз техникуме болх беш бола преподавателаш Чигеров Виталий Иванович, Бардин Александр Николаевич, Малышев Владимир Степанович, Чабиев Борис Эльсарович, иштта кхыбараш. Иштта къонача преподавателашта юкъе дика наставникаш лоархIаш ба Чабиева Тимура Ияи, Ганижева Султана Тамара, кхыбараш.

Тха совхоз-техникуме заочни отделени а я, цунна кулгалдеш я Чичерова Светлана Васильевна.

Техникум чакхъяьккха дукха специалисташ ба вай республике болх беш а кулгалдеш а. Царех ба Нохч-ГIалгIай опытни станце директора заместитель В. И. Русин, Социалистически Къахьегама шозза Турпал «Шелковской» совхоза чабан Эсмухамбетов Наурды, «Назрановский» совхоза директор Албогачиев Хаматхан, Нохч-ГIалгIай республикански «Сельхозтехника» отделене отдела начальник Мушкетов, Назрановски района юрта боахама управлене начальник Сагов Султан, иштта дуккха кхыбараш.

Керттерча даькъе ветеринарни техникаш зоотехникаш кийчбу техникумо. Юрта боахама специалисташ кийчбарал совгIа 1970 шера денз техникуме ший производствени база я. Паччахьалкхенна оаха дIалу дулх, шура, баьцадаараш, ялат, гидуаргаш. Пятилетка къоастамбеча 1974 шера ялат, гидуаргаш, дулх паччахьалкхенна дIадалара планаш толамца кхоачашъю техникумо.

Тхо долча деша баьхкача кагирхошта дика дешара деррига хьалаш долаш да. Йоккха, сийрда, паргIата общежити, республике а дикагIйолчарех йола спортивни зал я. Тха спортсменаш баскетболисташи волейболисташи дIалахача шера яхьашка республика чемпионаш хилар, цар зональни яхьашка дакъа лаьцар. Иштта волейболисташ, баскетболисташи финала юкъе а баха Краснодарски крае сельхозтехникумашта юкъе хиннача яхьашка кхоалагIа призовой моттиг яьккхар.

Мехкарий кагийнахи, тхо долча деша отте юртбоахама чIоагIа эшаш йола специальносташ Iомаергья оаш. Дувла тхо долча!

М. ЦОКИЕВ,
Назрановски района совхоз-техникума директор.

ВАЙ МЕХКАХОЙ— ФИНАЛЕ

БIарчача пхе дийнахьа дIайихьар «Красный молот» завода спорта Дворце РСФСР-а просвещене Министерства берийн кхувш боагIарийн спортивни школай командашта юкъе баскетболах ловзаш хьалхара моттиг яккхара хиина ахфинальни яхьаш.

Цу турнире дакъа лоацаш бар Волгоградски, Саратовски, Орловски, Пензенски областашкарчен Дагестански, Къилбаседа-ХIирий, Нохч-ГIалгIай автономни республикашкарчен итт командацара кIаьнкаши йиIигаши.

Хьалхарча дийнахьа геттара дика лайзар вай республикера къона баскетболисташ. Счет 82:66 долаш эшабир цар Къилбаседа-ХIирашкахьара баьхка кIаьнкаш. Бакъда, йиIигаш-м эшар вай. Вай командал котъяьлар Волгоградски областерча йиIигий коллектив.

Шоай гIалаташ теркал а даь, эсалагIа хета моттигаш чIоагIъяр бахьан долаш дIахо дикагIа ловза болабелар вай къона баскетболисташ. Вай йиIигаша эшайир Дагестанера команда, цул тIехьагIа котбаьлар уж Пензенскии Саратовскии областашкара яьхкача йиIигел. Иштта, иза ураоттабаь баскетболах ловзар бахьан долаш турнире шоллагIа моттиг яьккхар вай къонача спортсменкаша. ХIанз вай йиIигий йиш я баскетболах ловзаш хургйолча финале дакъа лаца а РСФСР-а чемпионкаш яха еза цIи яккхара тIехьа къовсам лоаттабе а.

ХIаьта вай кIаьнкий команда геттара дика лайзар. Ахфинальни яхьашка хьалхара моттиг яьккхар цар.

Къаьстта дика ловзаш хилар-ца белгалваьлар пхийтта шу дамина баскетболист, Грознерча № 48 йолча юкъерча школа яьсалагIча класса дешархо Плотников Александр. Вай командас яьккхача 352 очкох 170 очко яьккхар из вар. Турнире эгтара дикагIа лайзалга а лаьрхIа, къонача спортсмена Плотников Александра елар вай республика просвещене Министерстваси город Грознерча кагирхой спортивни школаси оттаяь йола лаьрхIа приз.

Турнире дика ловзаш хиларца белгалбаьлар иштта город Орелера Бобровин Игорь, Волгоградера къона спортсменаш Белозеров Сергей, Абросимова Людмила, Журбенко Галина, вай мехкахо Дмитриенко Лариса.

Август бетта хургйолча финале дакъа лаца йиш йолаш я Грознерчен Саратоверчен маIача берий баскетбольни командаш а, Волгоградерен вай республикерен йиIигаш а.

Г. РУБЕНОВ.

Берий ахка

«МОАЖА МАЛХ»

Чакхбаьннаб дешархой каникулех шин бутт, дIаболабеннаб сакъердаме гIулакхаш чакхдаха деза тIеххьара август. Республика школашка берий салоIилга тайп-тайпара вIаштIехьдаьккхад: цхьаболчар даьй революционни, тIемен къахьегамен сийлен наькъашка гIолла никъ баьб, вокхар пионерски а къахьегама а лагерашка салеIад, колхозаштеи совхозаштеи новкъостал даьд.

Дуккхача школашка каникулаш йолаяларца цхьана берий унахцIенон площадкаш хьайийллай. Цар болх дика вIаштIехьбаьккхаб Грознерча № 55 йолча юкъерча школе. Цига болх беш я «Моажа малх» яха берий майда. Цун чIоагIа сий ду дешa-нoaнoшa, хIара шера цига дут цар шоай бераш.

ХIаьта школа хьехархой коллективо дукха терко ю берий салоIилга доаггIача тайпара вIаштIехьдаккхара.

ХIара дийнахьа белгалдаьча сахьаташка цига хьаух бераш, лова, илеш доах, стихаш еш, кино хьож. Укхаза вIашагIъеллай ворхI отряд. ХIара отряда ший девиз я.

— Сакъердаме да «Моажа малх» яхача майданера вахар, —дувц хьехархоша Раиса Николаевна Сушкоси Татьяна Леонтьевна Савченкоси.

— Тхо аэродроме а хиннад,— хьаккхашта дувц Гучигов Руслана, — самолеташ миштa хьалгIовт а Iоховш а бIаргадайра тхона, летчикех дола дуккха хIамаш а дайзар.

Гаьнна лоамашка даха а хиннад бераш. Цига цар ромашкаш, полынь, иштта кхыйола дарбана баьцаш гул а я аптеке дIачуеннай. Лостам болаш леладу бераша школа ков, дIадийнача зизашта -хий детт, оаса ду.

ХIара кхаьрача дийнахьа укхаза салоIаш долча берий доалахьа хул «СелаIад» яха кинотеатр, цига уж мах боацаш кино хьеж.

МассагIа да уж берий майдан тIа чакхдоаха гIулакхаш— спортивни яхьаш, спартакиадаш, фестиваланш, Iуйренаш.

Ба укхаза шоай командираш а — Хиарнев Iумар, Гучигов Руслан, Симулкина Лиза, кхыбараш. Уж массанахьа а хьалха ба.

Р. ЯНДИЕВА.

Халкъа багахбувцамцара

МОДЗ МО МЕРЗА

Наг - нагахьа Цагена къелахмискалах дош оалаш, из беннкха дагахьа хьайзаб цхьан пхьегIа тIа гулбенна нах.

— ХIаьта а шоа массарел ираз долашагIа ва-кх со! — аьнна кхы из лоа ца денача Цагена.

— Хьол къегIен мискагIех укх мехка а ма вац, хьо ма дика ва массарел ираз долашагIа?!, — цецбаьннаб вожаш.

— ХIама массаза дуъ мезапа дуъ аз, — аьннад кхы из лоа ца денача Цагена.

— Ай, хьона мичара доагIа селлар дукха модз? Тхона-м наггахьа даа а мича ийслу из! — аьннад вокхар.

— Ди дIайха мел-д Iийне Iодийнца даьдачул тIехьагIа аьл-дитаташ дувцаш нхьегIа тIа а даьгIе, пхьегIа ехачул тIехьагIа па юаш, дика дегIа хьацар доаккхаш болх а бийнIоховш шо, шоашта лойн, екъа сискал за а. Со бехке ва шоана, модз мо мерза хеташ оаш из ца юо! — аьннад Цагена.

КАРТ ДIАНИЯСЪЕ

Цкъа а шозза а маьре яхачара мекъа я аьнна цIаьйта ягIаш хиннай цхьа йеро.

— Со дийна а волаш кхы маьре ма йохийтаргъяц аз хьо, — аьнна чIоагIо яьй цун дас. ХIаьта фунагI-моллагI аьлча а ший воIа из еза ухаш дIаволлаш хиннавац Цаген. Из юхатоха дагахь дас ший йоIах доахка гIалаташ дIадийцача а, пох саг хургъяц шоана аьлча а хIама хулаш хиннадац. Кхы Цаген дIа а ца ваьнна дIаеннай дас ший йоI. ХIаьта хьалха мо сарралца хIама хьа ца деш лелаш хиннай Цагена нус, цун хьалхара коа-карта де мел дезар дош хиннад мар-нанас. Эггара халагIа а новкъагIа а хиннад цунна хьастара хий да ухилга: цIагIа нус йоллашехьа цига аха эхь хеташ хиннад йоккхача сага. Бакъда несийна дагадохаш хиннадац хи тIа ваха.

Несо фу ду хьажа дагахьа цхьан дийнахьа сойн, сойн гIоргва хи тIа, аьнна кIудал къайсай бокхача нахха.

— КIордадаьд сона хьо хIара денна хи тIа ахийта, хIанз денз со ухаргва вайно хи тIа, — аьннад Цагена.

— Ай эхь дений хи тIа волаш хьо наха бIаргавайча? — аьнна, кIудал дIа ца хецаш хьайзай сесаг.

Цар мел дувцачуига дика ла а дийтIа несо аьннад: — Даьллахьий, ма эгIадаь нах да-кх шо, иззал ха цхьана боаккхаш цхьа барт бе а мича хов шоана-м: тахан наI гIо, кхоана вож гIо.

Цигтача гучадаьннах шоай нус хIама де лаьрхIа йоацилга.

— Кхоана вайна дика даа хIама а кийчдий сагага из даа а па дуййташ Iергъя хьо, — аьннад по тIаккха ший сесагага. ХIаьта шоллагIча денна Цагена шийгара даа хIама дийхача несийна а хозаш йоккхача саго аьннад:

— ХIама хьа ца дечунга дуййташ дац ер!

Цигтача кIудал хьа а ийца волавеннав Цаген, бакъда, кхы мопал ла а ца мегаь несо хьаьккхай пунгара из.

ДIа, цхьа ха-зама яьча ахкар. Цига хьоашалтIа венав захал. Коа пув хьокхаш йоаллаш ший йоI бIаргайча чIоагIа цецваьннав.

Ший да бIаргавайна гIадъяхача йоIо борд-бордагIа яьхад:

— Хьавола, лада, хье мецвеннавале е саьргий карт дIанийсъе: болх ца бечунга хIама дуййташ бац хьона ераш!

МИШТА ЛАРХIА ДЕЗА

— Юрта мел вола саг вийха той дергда аз, — аьнна, дукха нах вIашагIтехаб цхьан вIаьхийча саго. Ший къаьна мангала кий а тилла, тиша гIовталги, кIалтIара яьнна бIоржаци йийха, ваха дIаэттав Цаген а. Цигтача духьалвеннача цхьан саго къе нах багIача готтача отара кIал дIачу а вига, кхехкаь бежана чураш хьалхашка оттаьй укханна.

Цу гIулакха раьза воацаш сиха чу а ваха, ший лоалахочун цIенцIенагIа дола барзкъа а дийха, къоарзача элтара кий а тилла, юха венав Цаген. Геттара мерза моаршал а хаьтта, велавенна духьалвенав фусамда. МагIа ваьккха Iо а хоаваь, ше ура а этта шортта даа а мала а оттадаьд.

Цигтача ший лоалахочун гуржий алтазах даьча чокхе Iерж берхIа чу Iочу а Iотташ, — «Даалахь веза хьаша, даалахь!» — оалаш хиннад Цагена.

— Эъ, Цаген фу де воал хьо? — хаьттад цецваьннача фусамдас.

— Тхьовра со сай тиша гIовтал а юхаш венача хана бежана чураш мара мича оттайир оаш сона,—аьннад Цагена, — хIаьта хIанз ер шу сона а доацаш, укх чокхена оттадаь лархIа дезаций аз?!

ДIаяздаьр,
МАЛЬСАГОВ Або.

«Абитуриент-74»—Iилман наькъа тIа

1 августе лакхерча дешара заведенешка дIайолаенна хьалхара экзаменаш. Со хилар Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта институте.

Экзаменаш дIайолаялалехьа дуккха хьалха кийчон болх чакхбаьккхаб институте. Болх беш хиннай бархI бетта лаьрхIа йола кийчон отделени.

Цига дешаш хилар республика предприятешкара, учреждешкара болхлой, Советски Эскаре гIулакх даь цIабаьхкарех — верригаш а 125 саг.

Царех 105 саг толамца экзаменаш дIа а енна тайп-тайпарча факультетий студенташ хилар, дувц кийчон отделене заведующе, доцента Кагерманов Махьмада Султана. — ХIаьта укх шера кийчон отделене дIаэцаргва 150 саг.

Иштта институте болх беш хилар ВЛКСМ комитето хьайийлла хиина общественни кийчон отделени а. Цига мах боацаш биъ бетта дешаш хилар предприятей болхлой, юкъера школа чакхъяьхараш, иштта кхыбараш.

Укх шера института доккхача Iилман наькъ тIа бала ловраш 1500 совгIа саг ва. ДIадахача шерарчул дуккхагIа ба уж.

Институте хьайийллай керда специальность а — инженерни геодези. Цига деша ловраш а дукха ба.

Саготду даьша, ноаноша, саготду абитуриенташа шоаш, тахан строительни гидрогеологически факультеташка деша безам бараш физикеи математикеи дIалуш ба.

СУРТА ТIА: Грозненски мехкдаьтта института строительни факультета абитуриенташ математика йоазонца дIалуш ба.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ФЕ ХИЛА

Укх тIеххьарча деношка вай республике каст-каста авареш ю тракторашa. Цар водителашта тIахьожам па лоаттабар да из. Дукха моттигаш ийслу путевой листаш, водительски документаш доацаш цар тракторaш лехкаш, наькъашка лелара бокъонаш телхаеш.

Массехк ди хьалха Грозненски района «Атагинский» совхоза тракториста С. Хамзатова наькъашка трактор лелаяра бокъонаш цIенхаштта толхайир. Из бахьан долаш цун трактори автобуси вIашагIкхийтар. Иштта наькъашка техника лелаяра бокъонаш толхайир цу района Ленина цIерагIча тракториста Н. Гайворонске. Из бахьан долаш трактор кIалтIа а йоалаш канала чукхар, водитель велар.

Массехк ди хьалха технически даькъе еха хилар бахьан долаш трактора тIехьатесса йола прицеп цIаьхха хьайиккхар, из тIакхийтар «Икарус» яхача автобуса. Ший болх тесса «Сельхозтехника» тракториста В. Остапенкос лелабарах доккха зе дала юкъ йисанзар.

ДIадахача кIирагIа тракториста ерригa а 8 авари яьй, цхьа саг веннав, ворхIенна човнаш хиннай.

Хьалха санна дукха моттигаш ийслу мотоциклисташа наькъий бокъонаш телхаеш. Цар дисциплина во хиларах парна шоашта чIоагIа зе а доал. Масала, мотороллера водитель С. Ножаев номераш удостоверений йоацаш дикка мелла а волаш наькъагIа араваьлар бахьан долаш мотороллер вIаьттIайиккхар, Ножаева дегIа тайп-тайпара маьженеш лозайир.

Духьала йоагIача машинах йолча оагIорахьа а ваьнна мотоциклиста А. Шолохова ший мотоцикл тIатехар М. Догаева грузовика. Автомашина водитель из авари хиларах бехке вац, хIаьта а цунна а бехк баьб из мелла хиларах. Шин шера автомашин лелаяра йола бокъонаш дIаяьккхай цунгара.

ХIанз а тIехьа дукха авареш ю таксомотора парка водителаша. Цун керттера бахьан да цар таксеш сов сиха лелаяр. Из бахьан долаш А. Голичева такси тIатеха вийра гIашло.

ДIадахача кIирагIа еррига а 43 авари яьй, 4 саг вийнав, 28 сага човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ЛАДУВГIАРАШ ДIАЙИБАРАХ ХОАМ БУ

ГРОЗНЕНСКИ КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН ЛЕЛАЕЧА АКАДЕМИКА М. Б. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО.

ВУЗ-ашка деша бахара кийчбеча дийнахьарча отделене дIайийбу:

Промышленни предприятешка, транспорте, бувзаме, совхозашка, колхозашка шера цахаддаш болх баь къона кагийнах, 1973 шера ноябрь бетта денз 1974 шера декабрга кхаччалца йолча хана СССР ТIема Низа мугIарашка гIулакх даь цIабаьхка, бIухой.

Деша бахара кийчо еча отделене деша боагIараша хьачудала деза документаш:

а) заявлени;

б предприяте кулгалхочо, бIуна даькъа командоване енна направлени;

в) юкъера школа чакхъяккхарах документ (подлинник);

г) производствера характеристика;

д) могашалах йола лорашкара справка (форма № 286);

е) къахьегама книжка копи;

ж) 3х4 см. йолаш даькха 6 сурт (корта баржа).

Заявленеш дIайийергъя 1974 шера 1 октябре денз 10 ноябрга кхачалца.

Деша баха нах кийчбеча отделене дIайцараш-та 40 сом стипенди тергда, хIаьта эше общежитеца Iалаш а бергба.

Из отделени дика дийша йисте а яьккха экзаменаш дIаеннараш шоай безам болча специальностах конкурс йоацаш институте 1 курсе деша дIаэцаргба.

Хаттараштa жоп укх адресагIа лу: г. Грозный, Орджоникидзе цIерагIара майда, 100, телефон 2-23-58.

Приемни комисси.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 19.00. КIирандийнахьара лекторий. «Дунен политически орбита тIа» яха лекци. «Лакхерча боараме кхоалагIча советско - американски вIашагIкхетара итогаш».

С. М. Кирова цIерагIара парк. 10.00. Баскетболаи волейболаи яхьаш. 14.00. Массовкаш. 17.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 17.00. Кинолекторе. «ИйслагIа пятилеткея Нохч-ГIалгIай производительни низаш дегIадаран» яха лекци. 19.00. Халхара площадка. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Сказочники» яхача вокально - инструментальни ансамбло. 19.30. «СССР — чIоагIа машиннаькъа транспорт дегIаена мохк» яха тематически кино хьожар.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Бригантина» яха клуб. Берий прикладной искусства выставка. 19.30. Акканара зал. «Бераша бокъонаш толхаярн уж дIаяхара де дезарн» яха беседа. 20.00. «Планета» яха йийла площадка. «Фаьлгий дунеч» яха кинофестиваль.

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. Еррига союзни машиннаькъахочун Денна хетадаь халкъа Цlей. 17.00. Художественни самодеятельноста цIейна хетадаь доккха концерт. 19.00. Кинофильмай демонстраци. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.30. «СССР Союзе Литовски ССР хьачуэцара 34 шу дизара хетаяь» беседа.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 19.00. Болх беш ла «Орленок» яха берий кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

4 АВГУСТ

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 20.00. «Берттайна дезал долаш коммунизмага долх» яха тематически кино хьокхар.

С. М. Кирова цIерагIара парк. 10.00. Волейболахи баскетболахи йола яхьаш. 14.00. Массовкаш. 17.00. Кинолектори. «Вай город цIена а хоза а хилийтара» яхача темагIа лекци. 18.00. Баьццара театр. Духовой оркестра концерт. А. С. Пушкина «Евгений Онегин» яха лекци-концерт. ДIаеш Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне артиста Кичиков Владимира. 19.00. Халхара площадка. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Сказочники» яхача...

ХАОТТАМ

Тахан республикехь Грозне гIолла кIезиг - дукха морхаш а йолаш ехкан латташ, малх-боаленгахьара хьа оттаргъя. Республикехь дийнахь 29—34 градуси Грозне 31—33 градуси йовхал хургъя.

Кхоанаш ломмен кIезиг-дукха морхаш а йолаш ехкан а латташ, бе-беча оагIорахьа хуваташ 5—7 м/сек мух а хьекхаш, буйсан 17—20 градуси дийнахь 28—33 градуси йовхал а йолаш ю отта тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Бераштa бола фаьлг. 10.15 — Телевизорашка хьожарий письмоех йола музыкальни программа. 10.45 — Босбола телевидени. Павловска архитектурни ансамблаш. Ленинградера передача. 11.05 — Дай-ноаной шоана. 11.35 — Босбола телевидени. Халкъа ашарий концерт. 12.15 — «Поэзия». Абашидзе ваь 60 шу дизарга. 12.45 — Босбола телевидени. «IагагIча чемоданаца ийсленна тамаше хIамаш» яха бераштa дола художественни фильм. 14.00 — «УнахцIено» яхача программа почта. 14.30 — «Москвен концертни залашка гIолла» яха обозрени. 15.15— Босбола телевидени. Iалама сага. 15.45 — Босбола телевидени. Цирке. 16.30 — БIаргагур — теша хала дар. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Советий мехка бераш. «Туркмене бераш». яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.15 — Босбола телевидени. Говрий спортах йола СССР-а чемпионат. 19.30— «Карпухин» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Машиннаькъахочун Еррига союзни денна хетадаь концерт. Паччахьалкхен центральни концертни залера трансляци. Йистеяьча — кердадараш. передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.30 — Кхвана машиннаькъахочун Еррига союзни ди да (нохчий меттала). 15.53 — «Гроссмейстер», яха художественни фильм. 17.25 — Советски Союзе гIолла. «ГIаргIурай арара Красный Пресня» яха документальни фильм. 18.15 — «Дынаш тайп-тайпара дале а, чулоацам цаI ба цар», яха кинопередача.

4 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa йола Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургул бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — Музыкальни киоск. 11.30 — Тахан машиннаькъахочун Еррига союзни ди да. 12.00 — Босбола телевидени. Концерт. 12.30 — Босбола телевидени. «Юртара сахьат». 13.30 — Орленок яхача телестудe юрткораш Советски Союза Турпалца Вице - адмирала Щедрина вIашагIкхетар. 14.15 — «Дошув», яха художественни фильм. 15.50 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 16.15 — Автомобилаш хьаешбараш болча хилар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Ратибора бералла». яха мультфильм. 18.35 — Босбола телевидени. «Кинонекъбархой клуб». 19.35 — Московски художественни академически театра фильма-спектакла премьера. Загранник. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Фильм-спектакль дIахо яхьар. 22.25 — Регбех йола Московски дунен халкъашта юкъера турнир. Советски Союза сборни — Румыне сборни. Ленина цIерах йолча центральни стадионера передача. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

16.00 — Пятилетка дильагIа шу. Машиннаькъахой къахьегама вахте латт. 16.25 — «Вай лаьттан човнаш» яха художественни фильм. 18.00 — Зорька (гIалгIай меттала).

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохама секретара—3-34-38; партийни вахарен культурая отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 6912.